

**Міністерство освіти і науки України
Миколаївський національний аграрний університет**

ПАВЛОВА ГАЛИНА ЄВГЕНІЇВНА

УДК 330.341:338:43.001.76(477)

**УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ АГРАРНОГО
СЕКТОРА НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

08.00.03 – економіка та управління національним господарством

**Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук**

Миколаїв – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Дніпропетровському державному аграрно-економічному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий консультант – доктор економічних наук, професор
Дацій Олександр Іванович,
Академія муніципального управління,
виконуючий обов'язки ректора.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор,
член-кореспондент НААН України
Ульянченко Олександр Вікторович,
Харківський національний аграрний університет
ім. В. В. Докучаєва,
завідувач кафедри виробничого менеджменту та
агробізнесу;

доктор економічних наук, професор
Перебийніс Василь Іванович,
ВНЗ Укоопспілки “Полтавський університет
економіки і торгівлі”,
завідувач кафедри бізнес-адміністрування та
менеджменту зовнішньоекономічної діяльності;

доктор економічних наук, професор
Шпикуляк Олександр Григорович,
Вінницький національний аграрний університет,
професор кафедри адміністративного менеджменту
та альтернативних джерел енергії.

Захист дисертації відбудеться “02” червня 2016 р. о 9:00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 38.806.01 у Миколаївському національному аграрному університеті за адресою: 54020, м. Миколаїв, вул. Паризької Комуни, 9, конференц-зала.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Миколаївського національного аграрного університету за адресою: 54020, м. Миколаїв, вул. Генерала Карпенка, 73, навчальний корпус №1.

Автореферат розісланий “29” квітня 2016 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

А. В. Ключник

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У нинішньому столітті основою прогресу економіки стають не просто нововведення, а саме фундаментальна наука як одна із стратегічних складових розвитку всього суспільства на всіх рівнях. Зростання ролі науки та інновацій зумовлене об'єктивними еволюційними процесами, що відбуваються у світовій економічній системі.

Управління інноваційним розвитком аграрного сектора є запорукою успішного соціально-економічного розвитку країни. В умовах європейської інтеграції України розвиток вітчизняного аграрного сектора неможливий без переходу на застосування інновацій, передусім, через реалізацію комплексу законодавчих і організаційних заходів, створення сприятливих умов для освоєння різноманітних (різних) нововведень.

Через неплатоспроможність товаровиробників і недосконалість законодавчої бази попит на інноваційні розробки в аграрному секторі знижується. Низька інноваційна активність в останньому і відсутність системи впровадження та комерціалізації інновацій знизили ефективність практичного їх освоєння.

Попри виняткове значення інноваційного розвитку аграрного сектора національної економіки, дослідженню системи управління таким процесом у теорії економіки приділяють недостатньо уваги, що зумовлює високу актуальність теми дисертації.

Поглиблено аналізують теоретичні й практичні проблеми розвитку аграрного сектора О. М. Бородіна, Є. М. Борщук, Б. В. Буркинський, І. І. Вінніченко, З. В. Герасимчук, Б. Г. Данилишин, В. М. Зубець, В. А. Іванов, О. І. Котикова, Ю. М. Лопатинський, Н. А. Мікула, Б. В. Погріщук, О. Л. Попова, П. Т. Саблук, І. І. Червен, О. В. Шобаніна, О. В. Шубравська, В. М. Яценко та інші.

Серед теоретико-методологічних результатів досліджень, що розкривають проблеми управління інноваційним розвитком аграрного сектора національної економіки, слід виокремити наукові праці таких вчених, як: О. М. Вишневської, П. І. Гайдуцького, В. М. Геєця, О. Д. Гудзинського, О. І. Дадія, М. В. Дубініної, А. В. Ключник, Ю. М. Лопатинського, О. Є. Новікова, Д. Норта, В. І. Перебийніса, Н. М. Сіренко, О. В. Ульянченка, А. А. Чухна, О. Г. Шпикуляка, О. В. Шубравської, В. В. Юрчишина, В. М. Яценка та інших.

Разом з тим, в умовах посилення глобалізації потребують подальшого всебічного теоретичного і методологічного обґрунтування процесу

формування концептуальних засад управління інноваційним розвитком аграрного сектора національної економіки. На практичному рівні потрібно розробити механізм управління інноваційним розвитком аграрного сектора національної економіки.

Потреба у теоретичному, методологічному і практичному вирішенні окреслених завдань підтверджує актуальність дисертаційної роботи, її важливість, наукову новизну, зумовлює мету, завдання, предмет і об'єкт дослідження, апробацію і практичне впровадження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету на тему "Стратегічний розвиток підприємництва в аграрній сфері економіки" (номер державної реєстрації 0111U009859). У її межах автором визначено економічну оцінку ефективності технологічної модернізації аграрного сектора національної економіки й розвинуто напрями впровадження інноваційних ресурсозберігаючих технологій в аграрному секторі. Крім того, дослідження виконувалося згідно з темою "Удосконалення механізмів державного управління та місцевого самоврядування" (номер державної реєстрації 0108U008164) в Академії муніципального управління (м. Київ). Розроблено економіко-технологічну модель освоєння інноваційних технологій аграрного сектора економіки, а також сформульовано системний підхід до управління процесом упровадження інноваційних технологій аграрного сектора. Основні теоретико-методологічні положення, висновки і рекомендації дисертаційної роботи у частині розробки концептуальних положень інноваційного розвитку аграрного сектора України використані під час виконання комплексної теми дослідження "Методологія управління підприємствами різних організаційно-правових форм та форм власності" (номер державної реєстрації 0107U001146) в Національній металургійній академії України (м. Дніпропетровськ). Результати наукових досліджень відображені в розділах колективних наукових звітів із зазначених тем, отримані дисертантом особисто.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є обґрунтування теоретичних і методологічних засад, розробка науково-практичних рекомендацій щодо управління інноваційним розвитком аграрного сектора національної економіки.

Окреслена мета зумовила необхідність вирішення таких завдань:

- дослідити еволюцію теорії управління інноваційним розвитком аграрного сектора національної економіки;

- розглянути класифікацію інновацій залежно від специфіки внутрішніх і зовнішніх взаємодій агровиробничої системи;
- визначити методологічні основи дослідження управління інноваційним розвитком аграрного сектора національної економіки;
- з'ясувати особливості формування управління інноваційним розвитком аграрного сектора;
- обґрунтувати методологічні підходи до формування моделі управління інноваційним розвитком аграрного сектора національної економіки;
- діагностувати тенденції розвитку аграрного сектора України;
- запропонувати концептуальні засади прогнозування та індикативного планування системи управління інноваційним розвитком аграрного сектора;
- окреслити напрями економічного регулювання інноваційним розвитком аграрного сектора;
- сформулювати та науково обґрунтувати організаційний підхід формування інформаційно-аналітичної підсистеми управління інноваційним розвитком аграрного сектора;
- удосконалити інструменти фінансового регулювання розвитку аграрного сектора національної економіки;
- розвинути механізм упровадження інноваційних ресурсозберігаючих технологій в аграрному секторі;
- розробити економіко-технологічну модель освоєння інноваційних технологій аграрного сектора.

Об'єктом дослідження є управління інноваційним розвитком аграрного сектора національної економіки.

Предметом дослідження є теоретичні, методологічні, організаційні і правові засади управління інноваційним розвитком аграрного сектора національної економіки.

Методи дослідження. Методологічною і теоретичною основою дисертаційної роботи є дослідження наукових підходів щодо управління інноваційним розвитком аграрного сектора національної економіки, обґрунтованих у працях вітчизняних і зарубіжних дослідників.

Для реалізації мети і завдань дослідження було застосовано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів досліджень, зокрема: *діалектичний метод* (під час установлення суперечностей в методичних підходах щодо визначення особливостей формування управління аграрним сектором в умовах переходу до інноваційного типу розвитку - п. 1.1, 2.1, 2.2); *системно-*

структурний за принципом системного дослідження соціально-економічних явищ і процесів (під час визначення структурно розчленованої цілісності національної економіки на об'єкти аграрного сектора у процесі дослідження впливу структурних трансформацій на показники економічного розвитку країни – п. 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2); *історико - логічний* (під час дослідження окремих факторів економічного регулювання розвитку аграрного сектора як складової національної економіки країни – п. 1.1, 1.2, 1.3); *кількісного і якісного порівняння, аналогій, спостереження, статистичний і графічний методи* (під час розгляду закономірностей або відмінностей, вдаючись до порівняння стану і структури порівнюваних показників дослідження об'єктів аграрного сектора в різні часи, пов'язані з їхніми характеристиками у минулому і соціально-економічним змістом для установаження змін або тенденцій розвитку, а також інтерпретація змінних з погляду аналітичних схем - п. 3.1, 3.2, 3.3, 5.3); *аналіз, синтез, системний підхід та абстрагування* (для визначення економічної політики держави та управлінського впливу на розвиток аграрного сектора - п. 1.3, 4.1, 4.2); *гіпотези та припущення, формалізації* (під час визначення розвитку й обґрунтування напрямків упровадження інноваційних технологій в аграрному секторі національної економіки - п. 4.3, 5.1, 5.2); *моделювання та прогнозування* (під час моделювання освоєння інноваційних технологій аграрного сектора - п. 5.3); *метод теоретичного узагальнення* (під час формулювання висновків до розділів і загальних висновків).

Інформаційно-фактологічною базою дослідження є: закони України; укази Президента України; нормативні акти Кабінету Міністрів України; аналітичні матеріали Міністерства аграрної політики та продовольства України; звітно-аналітична інформація Державної служби статистики України; результати наукових досліджень з питань інноваційного розвитку аграрного сектора; результати особистих спостережень автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розвитку теоретико-методологічних засад і практичних рекомендацій щодо удосконалення управління інноваційним розвитком аграрного сектора національної економіки.

Найбільш вагомими науковими результатами дисертаційного дослідження є такі:

вперше:

- запропоновано сценарний підхід до оцінки інноваційного розвитку аграрного сектора на основі неокласичної теорії та інтегрального підходу, що передбачає еволюційну концепцію управління аграрною сферою на

засадах макроекономічної динаміки, у структурі якої знаходяться елементи зовнішнього середовища: політика; екологія; культура (с. 12);

- обґрунтовано методичні засади побудови ефективної системи управління аграрним сектором національної економіки, на основі поєднання інституційного та синергетичного підходів управління, враховуючи системні властивості агроекономіки, що базується на принципах управління, а саме: системному взаємозв'язку; соціальній пріоритетності; інституційній узгодженості; комплексності; безперервності (с. 13, 15);

удосконалено:

- економічне регулювання інноваційним розвитком аграрного сектора, що базується на єдності складових частин комплексного і системного підходів щодо вирішення соціально-економічних і організаційно-технічних завдань та передбачає формування на засадах державно-приватного партнерства ефективної регуляторної системи (с. 23);

- фінансове регулювання аграрним сектором шляхом застосування прозорих інструментів системи оподаткування аграрного сектора залежно від його економічних особливостей і соціальної ролі (с. 24-25);

- концептуальні засади прогнозування й індикативного планування системи управління інноваційним розвитком аграрного сектора, що базуються на встановленні критеріїв розвитку аграрного виробництва, проведенні структурного аналізу техніко-економічного стану та ефективності впровадження ресурсозберігаючих технологій, декомпозиції напрямів розвитку аграрного сектора з використанням економіко-математичних методів та виборі найбільш оптимальної інноваційної технології (с. 21-22);

дістало подальшого розвитку:

- класифікація інновацій в аграрному секторі економіки за трьохкомпонентною взаємодією (людина – машина – середовищний компонент), яка ґрунтується на принципах комплексності, взаємозв'язку, оцінки тенденцій й установленні протиріч, що дозволяє визначити “точки зростання” або “зони лиха” у структурі досліджуваного економічного об'єкта (с. 10-11);

- методичні положення оцінки зміни економічної системи на важелі держави, що базуються на застосуванні імітаційного моделювання для прийняття рішень в умовах невизначеності, а також використанні основних принципів системного підходу до взаємозалежних економетричних моделей і засобів, перевірки їх адекватності результатів, плануванні та проведенні експериментів (с. 15-17);

- організаційний підхід формування інформаційно-аналітичної підсистеми управління інноваційним розвитком аграрного сектора, який передбачає наявність електронного урядування, що сприятиме побудові демократичного простору з можливістю управління аграрним сектором України і контролю у відкритому режимі (on-line) матеріальних та фінансових потоків (с. 23-24);

- обґрунтування пріоритетних напрямів розвитку впровадження ресурсозберігаючих технологій, що, на відміну від традиційних, дозволяють більш ефективно використовувати наявні ресурси підприємства і досягти бажаного стану організаційно-управлінського рівня виробництва (с. 26-30).

Практичне значення отриманих результатів. У дисертаційній роботі сформульовані теоретичні положення й обґрунтовані практичні рекомендації, що спрямовані на підвищення ефективності управління інноваційним розвитком аграрного сектора національної економіки як умови сталого розвитку держави. Основні ідеї та висновки дослідження доведено до конкретних положень, методик і рекомендацій, що можуть бути використані у практичній діяльності державними органами управління, органами місцевої влади та самоврядування, підприємствами, громадськими організаціями.

Проведені дослідження, висновки, що зроблені за їх результатами, є основою для подальшого поглибленого наукового вивчення теорії державного управління інноваційним розвитком аграрного сектора та розробки рекомендацій щодо вдосконалення системи концептуальних положень і заходів управління інноваційним розвитком аграрного сектора національної економіки.

Практичне значення отриманих результатів забезпечується їх використанням у діяльності Комітету державного будівництва, регіональної політики та місцевого самоврядування Верховної Ради України під час розробки пропозицій щодо забезпечення модернізації механізмів системи управління інноваційним розвитком аграрного сектора (довідка від 20.01.2015 року № 01-78-42/41). Комітетом з питань аграрної політики та земельних відносин Верховної Ради України використовувались результати дослідження під час опрацювання Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування у сфері земельних відносин” (довідка від 25.01.2015 року № 01-32-07/17). Результати дослідження також використані: Міністерством аграрної політики та продовольства України, а саме Департаментом стратегії та економічного розвитку під час розробки

перспективної багаторівневої моделі аграрного підприємства на основі впровадження технологій ресурсозберігаючого землеробства (довідка від 16.01.2015 р. № 389-1/01-13); Київською обласною радою щодо розробки концепції державного управління аграрним сектором регіону, а також використання сценарного підходу до оцінки інноваційного розвитку в аграрному секторі на основі неокласичної теорії та інтегрального підходу (довідка від 03.02.2015 року № 06.02-1/11). Науково-методичні розробки і рекомендації щодо розвитку інфраструктури аграрного ринку визнані Державною фіскальною службою України, де в умовах кризи визначено потребу переведення всієї економіки країни на інноваційну основу аграрного сектора (довідка від 04.03.2015 року № 11/75-03/15). Департаментом агропромислового комплексу, розвитку сільських територій і ринкового середовища Дніпропетровської обласної державної адміністрації використані розробки в моделюванні сільськогосподарського підприємства (виробничого, технологічного, технічного, організаційно-економічного), що на основі застосування ресурсозберігаючих технологій дозволяє вийти на оптимальні виробничо-економічні параметри господарювання (довідка від 20.03.2015 року № 1100/0/119-15). Департаментом освіти і науки Дніпропетровської обласної державної адміністрації використано алгоритм організації процесу регіонального управління інноваційним розвитком аграрного сектора національної економіки для ефективного його функціонування згідно з Регіональною програмою інноваційного розвитку на період до 2020 року, затвердженої Дніпропетровською обласною радою (довідка від 24.03.2015 року № 1400/0/211-15). Дирекцією ПСП “Перше Травня” Томаківського району Дніпропетровської області використані пропозиції щодо використання технології обробітку ґрунту і посіву за системою No-Till, що скорочує металоємність в 11 разів у порівнянні з традиційною технологією (довідка від 01.04.2015 р. № 15/04-141). Керівництво приватного підприємства “Перемога АВК” Дніпропетровського району Дніпропетровської області використовує високорентабельне, економічно обґрунтоване ведення племінного і товарного свинарства на підприємстві, що базується на науковому і практичному обґрунтуванні маловитратних технологій виробництва свинини (довідка від 10.04.2015 р. № 2015-04/123).

Теоретичні положення, сформульовані рекомендації і пропозиції використовують у навчальному процесі: Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету під час викладання дисциплін та спецкурсів “Інституціональна економіка”, “Інноваційний розвиток

підприємств”, “Інноваційний менеджмент” (довідка № 37-11-560 від 21.04.2015 р.); Академії муніципального управління під час розробки програм і викладанні нормативних та спеціальних курсів, зокрема: “Державне регулювання економіки”, “Національна економіка”, “Стратегічне управління підприємством”, “Економічна діагностика” (довідка № 21-03 від 29.04.2015 р.); Національної металургійної академії України у частині розробки концептуальних положень інноваційного розвитку реального сектора України (довідка № 376 від 05.11.2015 р.).

Особистий внесок здобувача. Теоретичні обґрунтування, практичні рекомендації, висновки і пропозиції, що отримані під час проведення досліджень, розроблені здобувачем самостійно. Із наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертаційній роботі використані лише ідеї, положення і висновки, що є результатом особистих досліджень здобувача. Дисертація не містить матеріалів кандидатської дисертації.

Апробація результатів дослідження. Основні положення й результати дисертації доповідались і обговорювались на конференціях, конгресах і семінарах, зокрема: II Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів і молодих учених “Фінансово-економічні та інноваційні аспекти управління підприємством в умовах глобалізації світової економіки” (м. Київ, 27 травня 2010 р.); Міжнародній науково-практичній конференції “Забезпечення сталого розвитку аграрного сектора економіки: проблеми, пріоритети, перспективи” (м. Дніпропетровськ, 18-20 жовтня 2010 р.); II Міжнародній науково-практичній конференції “Аграрна наука XXI століття: реалії та перспективи” (м. Дніпропетровськ, 1-4 березня 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції “Аграрна наука XXI століття: реалії та перспективи” (м. Дніпропетровськ, 28 лютого - 1 березня 2012 р.); III Міжнародній науково-практичній інтернет - конференції “Забезпечення сталого розвитку аграрного сектора економіки: проблеми, пріоритети, перспективи” (м. Дніпропетровськ, 30-31 жовтня 2012 р.); XII Міжнародній науковій конференції молодих вчених, аспірантів і студентів “Економіка, управління, фінанси: стан, проблеми та перспективи розвитку” (м. Макіївка, 18-19 квітня 2013 р.); Всеукраїнській науково-практичній інтернет - конференції молодих вчених і студентів “Економічні проблеми модернізації та інвестиційно-інноваційного розвитку аграрних підприємств” (м. Дніпропетровськ, 28-29 травня 2013 р.); IV Міжнародній науковій практичній конференції “Сталий розвиток територій: проблеми та шляхи вирішення” (м. Дніпропетровськ 1 жовтня 2013 р.); VIII Міжнародній науково-практичній конференції “Трансформаційні процеси в економіці

держави та регіонів” (м. Запоріжжя, 24-25 жовтня 2013 р.); III Всеукраїнській науково-практичній Інтернет-конференції “Сучасна економічна наука” (м. Полтава, 7-8 листопада 2013 р.); IX mezinarodni vedecko-prakticka conference “Materialy IX mezinarodni vedecko-prakticka conference “Vedecky prumysl evropskeho kontinentu – 2013” (Praha, 27.11.-05.12.2013 р.); Міжнародній науково - практичній конференції “Экономика. Управление. Финансы” (г. Киев, 20 декабря 2013 г.); Міжнародній науково-практичній конференції “Трансформаційні зміни в соціально-економічних системах: виклики часу” (м. Львів, 7 травня 2014 р.); X International scientific and practical conference “Trends of modern science – 2014” (Sheffield, May 30-June 7-2014); 10-ой Международной научно-практической конференции “Найновите постижения на европейската наука – 2014” (г. София, 17-25 июня 2014 г.); 3-ей международной научно-практической конференции “Развитие форм и методов современного менеджмента в условиях глобализации” (г. Петропавловск, 22-24.04.2015 р.); VI Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції “Забезпечення сталого розвитку аграрного сектора економіки: проблеми, пріоритети, перспективи” (м. Дніпропетровськ, 29-30 жовтня 2015 р.) та інших.

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи опубліковано в 62 наукових працях загальним обсягом 50,37 др.арк, у т. ч. у 7 монографіях (1 одноосібна обсягом 19,7 др.арк), 22 одноосібних статтях у наукових фахових виданнях України (з них 19 включені до міжнародних наукометричних баз: Index Copernicus, SIS, Google Scholar, 3 – SIS, Google Scholar), 4 статтях – у наукових періодичних виданнях інших держав, 3 препринтах, 26 матеріалах наукових конференцій. Загальний обсяг опублікованого матеріалу з теми дисертації, який належить особисто автору – 46,57 др. арк.

Обсяг та структура роботи. Дисертація складається зі вступу, п’яти розділів, висновків, списку використаних джерел. Повний обсяг дисертації становить 414 сторінки друкованого тексту, основний зміст роботи викладено на 370 сторінках. У тексті дисертації розміщено 45 таблиць, 34 рисунки, 18 додатки на 19 сторінках, список використаних джерел (392 найменувань) на 41 сторінці.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, предмет, об’єкт і методи дослідження, розкрито наукову новизну,

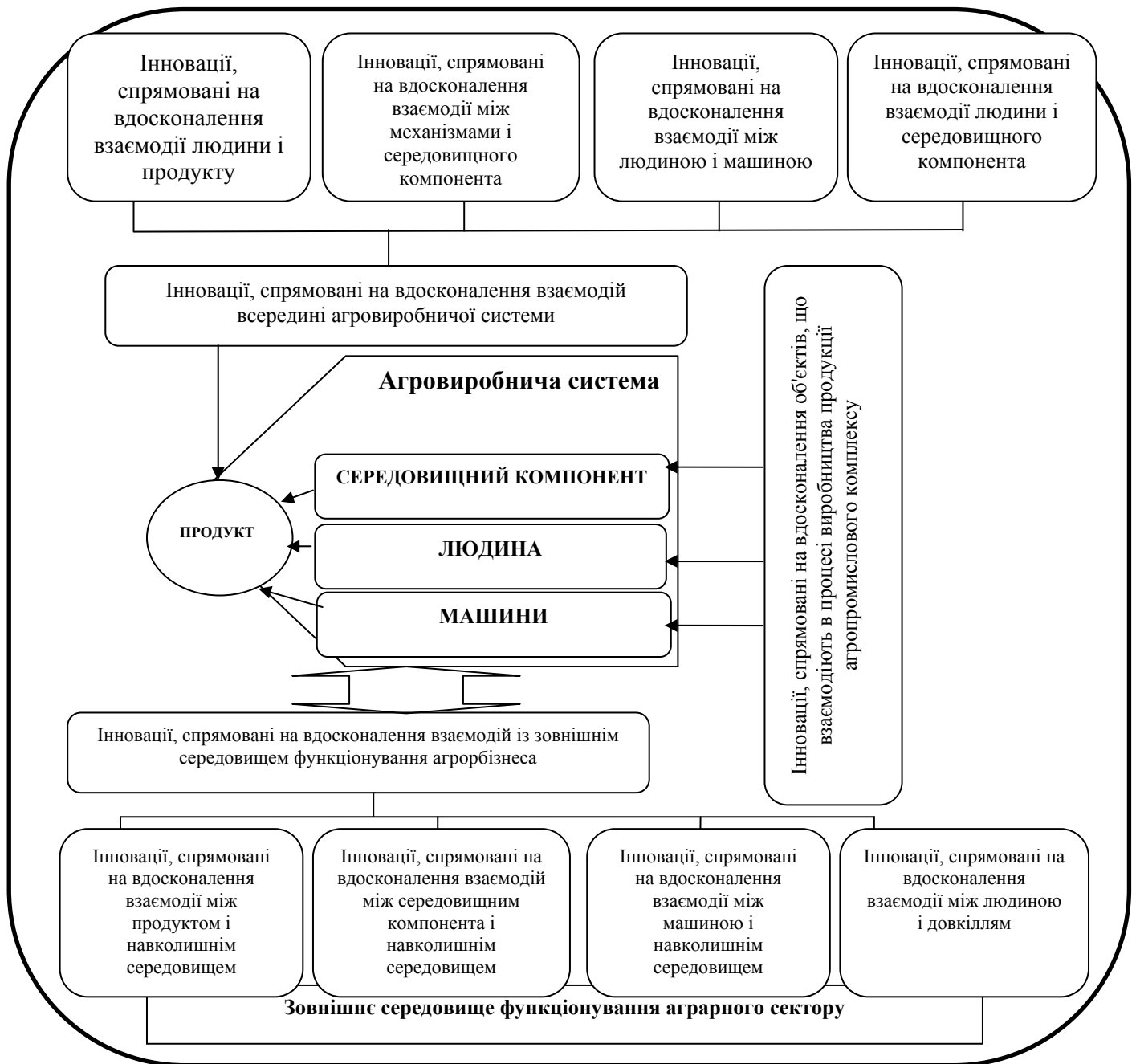
теоретичне і практичне значення, апробацію і висвітлення у публікаціях отриманих результатів.

У першому розділі **“Теоретичні основи формування управління інноваційним розвитком аграрного сектора в національній економіці”** досліджено еволюцію теорії управління інноваційним розвитком аграрного сектора національної економіки; розглянуто класифікацію інновацій залежно від специфіки внутрішніх і зовнішніх взаємодій агровиробничої системи.

Розгляд основних понять теорії управління інноваційним розвитком аграрного сектора дозволяє зробити висновок, що інновації протягом усієї історії існування людського суспільства були основною рушійною силою його поступу. У роботі досліджені терміни і поняття щодо розкриття змісту управління інноваційним розвитком аграрного сектора. Під інновацією в аграрному секторі пропонується розуміти нові розробки і технології, що пов'язані з використанням землі, удосконаленням живих організмів й організацією їх впроваджень у виробництво, а також зміни, що стосуються нормативних і методичних положень щодо розвитку аграрного сектора.

Найбільш правильним критерієм класифікації інновацій є їх поділ за принципом цільової орієнтації, конкретної спрямованості інновацій на певний об'єкт або процес. Еволюційний розвиток теорії інновацій трансформував і їх класифікації. Запропонована класифікація інновацій в аграрному секторі національної економіки, що ґрунтується на врахуванні специфіки внутрішніх і зовнішніх взаємодій агровиробничої системи (рис. 1). Визначено, що при використанні зазначеного підходу до класифікації інновацій в аграрному секторі економіки фактично випадає поняття “продуктова інновація”, що видається нам цілком логічним, оскільки зміна продукту (його поліпшення) є наслідок удосконалення компонента і взаємодії у процесі виробництва, а “чисті” продуктивні інновації (упаковка, реклама, способи просування) відносяться радше до сфери торгівлі, а не до галузей аграрної сфери України. Разом з тим представлена класифікація інновацій дозволяє системно обґрунтувати зміст інноваційного розвитку аграрного сектора економіки.

Установлено, що поняття “інноваційний розвиток” потрібно трактувати як процес скорочення часу освоєння інновацій і розширення аграрного виробництва з метою прискорення повернення інвестицій. Управління інноваційним розвитком аграрного сектора національної економіки – це успішний розвиток соціальної і виробничої сфер на основі різноманітних інновацій, як ланцюг нововведень, що виробляють в національній економіці та реалізують в аграрному секторі.

Рисунок 1 - Класифікація інновацій в аграрному секторі економіки за цільовою спрямованістю

Системний підхід до розгляду питань переходу вітчизняного аграрного сектора на інноваційну основу зумовлює потребу врахування всього комплексу чинників, що впливає на цей процес.

У другому розділі **“Методологічні засади формування управління інноваційним розвитком аграрного сектора національної економіки”** визначено методологічні основи дослідження управління інноваційним розвитком в аграрному секторі; встановлено особливості формування

управління ним в умовах переходу до інноваційного типу розвитку; обґрунтовано методологічні підходи до формування моделі управління інноваційним розвитком аграрного секторі національної економіки.

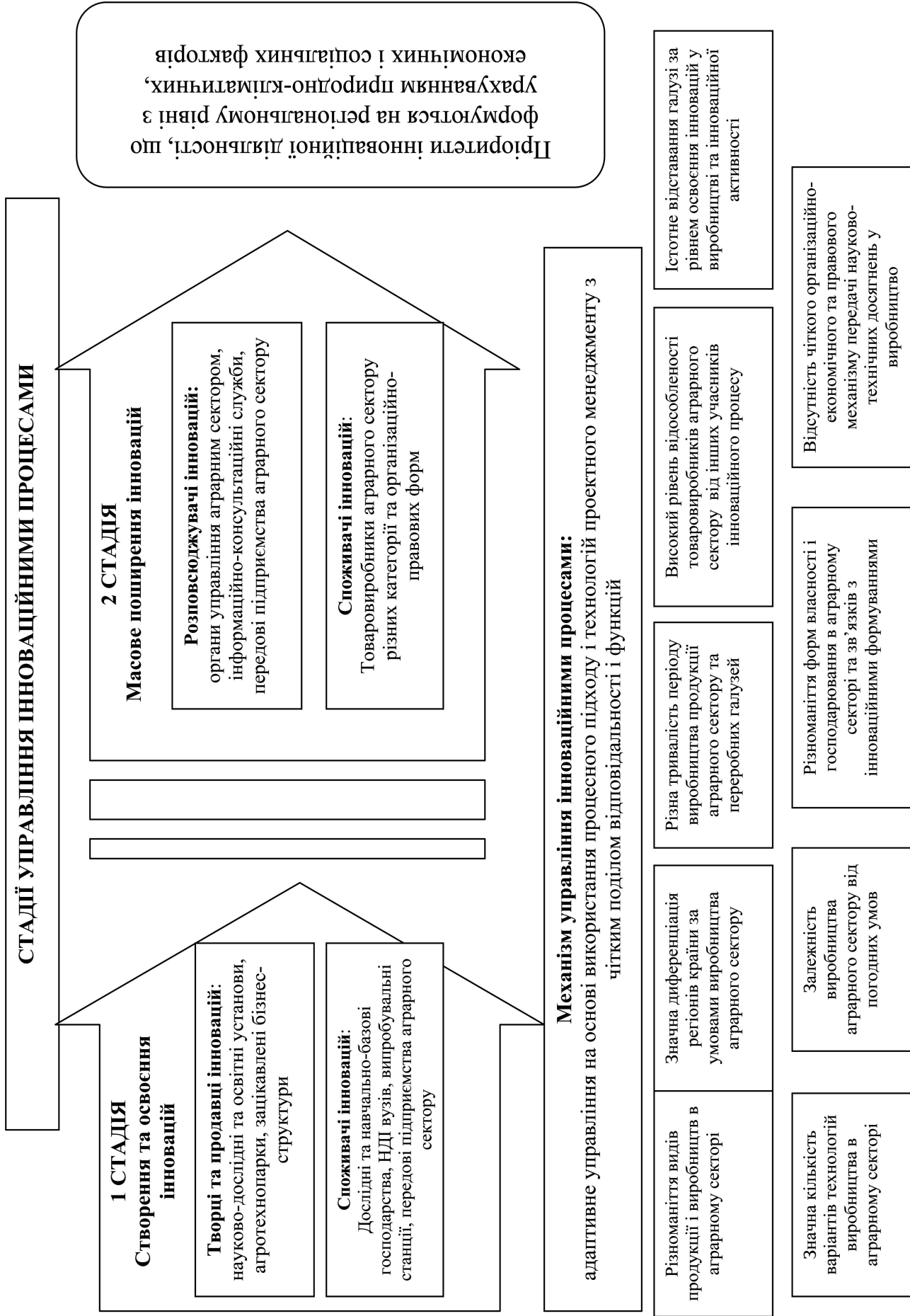
Зазначено, що формування ефективної методології дослідження проблем підвищення ефективності управління інноваційним розвитком в аграрному секторі України в умовах ринкових відносин є однією з актуальних завдань національної економіки. Обґрунтованою та ефективною можна вважати таку методологію, яка дозволяє під час її використання розкрити тенденції, протиріччя процесів, що протікають в аграрному секторі. Доведено, що методологія дослідження управління інноваційним розвитком в аграрному секторі не може обмежуватися лише рамками однієї з фундаментальних економічних теорій. Через це запропоновано використовувати інтегральний підхід до формування методологічного базису дослідження управління інноваційним розвитком в аграрному секторі національної економіки. Визначено, що традиційні та нетрадиційні економічні теорії не суперечать одна одній, оскільки вирішують принципово різні, але взаємопов'язані завдання. Основне завдання класичних теорій – це дослідження управління інноваційними процесами в національній економіці різних типів: статистичне вивчення властивостей і характеристик аграрного сектора, переважне вивчення внутрішньосистемних структур і взаємодій.

Основне завдання нетрадиційних економічних теорій еволюційної економіки – вивчення закономірностей, що відбуваються в економіці, процесів переходу від одного типу економіки аграрного сектора до іншого, моделювання перехідних процесів та їх можливих наслідків. Використання різних теорій еволюційної економіки дозволяє досліджувати властивості і характеристики аграрного сектора національної економіки у динаміці, акцентуючи увагу на міжсистемних взаємодіях. В рамках еволюційної концепції управління аграрною сферою запропоновано сценарний підхід до оцінки інноваційного розвитку аграрного сектора на засадах макроекономічної динаміки, у структурі якої знаходяться елементи зовнішнього середовища: політика, екологія, культура. Відповідно до сучасних умов функціонування аграрного сектора методологія ефективного управління повинна включати сукупність теоретико - методологічних і методичних положень, а також науково-практичних рекомендацій, що дозволяють об'єктивно оцінити стан справ в аграрному секторі національної економіки, визначити його роль і призначення у сучасному економічному устрої держави, обґрунтувати пріоритетні цілі і розробити найбільш

ефективні методи і механізми управління аграрним сектором, що забезпечують досягнення таких цілей.

Розроблено алгоритм управління інноваційним розвитком аграрного сектора економіки (рис. 2). Акцентовано увагу на принципові положення сучасної методології управління інноваційною діяльністю в аграрному секторі економіки, де є потреба у поділі інноваційного розвитку на дві стадії: 1) створення та освоєння інновацій; 2) масове поширення інновацій. Такий підхід зумовлений: по-перше, великою кількістю кінцевих споживачів інновацій - товаровиробників аграрного сектора не дозволяє виходити відразу на масове тиражування інновацій, без попередньої апробації на окремих підприємствах. Потрібно звести до мінімуму невдалі спроби впровадження інновацій, оскільки вони сприяють надалі виробленню у товаровиробників певного "імунітету" до всіх нововведень; по-друге, розподіл загального інноваційного розвитку на дві стадії дозволить краще згрупувати і організувати учасників інноваційної діяльності, оскільки на кожній стадії свої споживачі інновацій, свої особливості та технології їх розповсюдження.

Визначено принципи, що впливають на стадії управління інноваційними процесами, а саме: активна політична підтримка інноваційно-інвестиційної діяльності (як система державних заходів стимулювання розвитку інновацій та інвестицій, що здійснює вплив на зміцнення соціально-політичної стабільності і національної безпеки в країні); пріоритетність у виборі напрямів інноваційно-інвестиційної діяльності (як основні механізми захисту прав власності на землю, створення інноваційної інфраструктури, фінансового оздоровлення галузі через створення спеціалізованих банківських і альтернативних небанківських кредитних інститутів); поєднання державного регулювання з ринковими механізмами (з метою створення рівних умов для ведення бізнесу та інвестування аграрного сектора суб'єктами господарювання різних форм власності, здійснення процесу інвестування на прозорих і цивілізованих засадах, поліпшення структури інвестиційних джерел); конкурсна основа фінансування інноваційних програм і проектів (як орієнтація дослідного потенціалу аграрної сфери і вкладення фінансових ресурсів на цілі науково-технологічного розвитку, що встановлюються у результаті конкурсу);

Пріоритети інноваційної діяльності, що формуються на регіональному рівні з урахуванням природно-кліматичних, економічних і соціальних факторів

Рисунок 2 – Алгоритм управління інноваційним розвитком аграрного сектору національної економіки

облік інституційних чинників на всіх рівнях управління аграрним сектором (комплекс організаційних, технічних і правових заходів, спрямованих на створення умов, що сприяють збереженню інвестицій в аграрному секторі, досягненню цілей внесення інвестицій, ефективній діяльності об'єктів інвестування і реінвестування, захист законних прав та інтересів інвесторів, у тому числі права на отримання прибутку (доходу) від інвестицій).

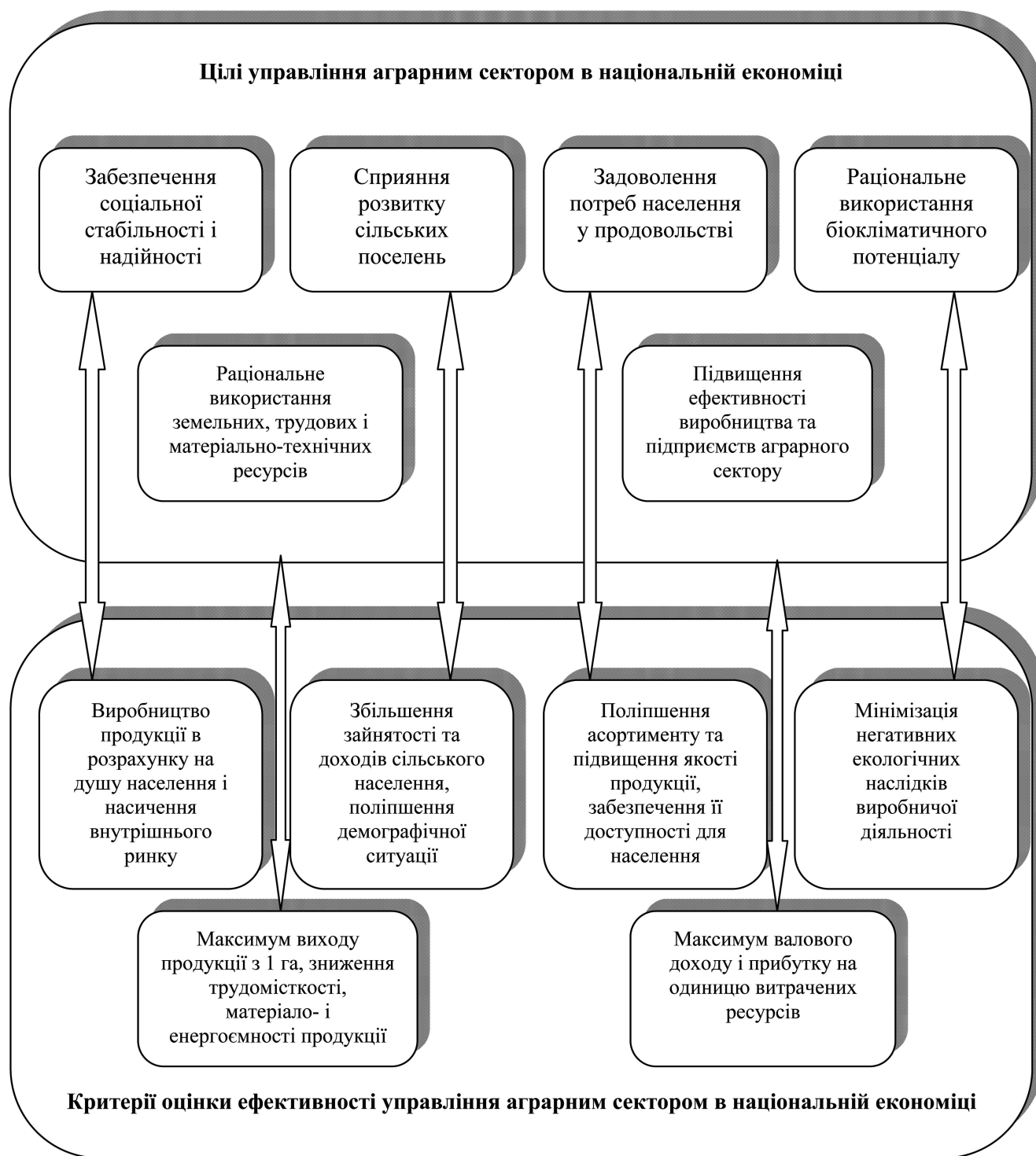
Враховуючи сучасні реалії та визначну роль аграрного сектора в розвитку економіки держави, на наш погляд, систему цілей управління аграрним сектором національної економіки слід істотно розширити, а ступінь досягнення кожної оцінювати відповідними критеріями (рис. 3).

Методологія ефективного управління повинна включати сукупність теоретико-методологічних і методичних положень, що дозволяють об'єктивно оцінити стан справ аграрного сектора національної економіки, визначити його роль в економічному розвитку держави, обґрунтувати пріоритетні цілі і розробити найбільш ефективні методи управління аграрним сектором.

Здійснена якісна перевірка точності апроксимації, за допомогою імітаційного моделювання у системі Simulink програмного середовища MATLAB, взаємозв'язків між системоутворюючими чинниками впливу на розвиток аграрного сектора та засобами їх стабілізації на державному рівні й прогнозування заходів щодо впровадження стратегічних напрямів його розвитку на найближчу перспективу. Це забезпечується за рахунок оцінки зміни економічної системи на регулюючі впливи держави для прийняття рішень в умовах невизначеності, а також використанні основних принципів системного підходу до взаємозалежних економетричних моделей і засобів, перевірки адекватності моделі та її результатів, плануванні та проведенні експериментів, що забезпечить підвищення точності прогнозування показників розвитку аграрного сектора національної економіки.

Побудована математична модель є потужним інструментарієм оцінювання наслідків прийняття стратегічних управлінських рішень на національному рівні та обґрунтування доцільності заходів макроекономічної політики.

Метою стратегії розвитку аграрного сектора є формування інноваційної моделі його функціонування, спроможної забезпечити суттєве підвищення ефективності аграрного сектора на основі використання новітніх досягнень науки і техніки.

Рисунок 3 - Система цілей управління та критеріїв оцінки ефективності розвитку аграрного сектору в національній економіці

Основними стратегічними цілями інноваційного забезпечення розвитку аграрного сектору з урахуванням зазначеної мети є збільшення: обсягів виробництва валової продукції, валової доданої вартості, кількості зайнятих у підприємницьких структурах різних галузей, що функціонують

на селі, а також частки доходів сільських домогосподарств від підприємницької діяльності та самозайнятості; підвищення рівнів винахідницької активності в системі створення інновацій і комерціалізації наукових розробок в аграрній сфері економіки; збільшення кількості аграрних підприємств, що здійснюють технологічні інновації; зростання обсягів бюджетного фінансування сільського господарства.

У третьому розділі “Дослідження тенденцій розвитку аграрного сектора національної економіки” визначено місце аграрного сектора в національній економіці України; здійснено аналіз використання основних складових ресурсного потенціалу; досліджено чинники, що негативно впливають на інноваційний розвиток аграрного сектора.

У трансформаційний період в аграрній сфері сталися глибокі зміни, які зачіпають не тільки інституційні та організаційні перетворення, а й територіальні та галузеві корективи (табл. 1).

Таблиця 1 Місце аграрного сектора в національній економіці України, %

Показники	Роки							Відхилення (+,-) 2014 р. до 2000 р.
	2000	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
Частка аграрного сектора у:								
- загальному обсязі ВВП (у фактичних цінах)	32,5	18,1	15,0	16,5	17,2	18,5	21,7	-10,8
- загальному обсязі валової доданої вартості (у фактичних цінах)	16,3	8,6	7,5	7,9	8,7	9,3	10,9	-5,4
- обсязі основних засобів виробництва	10,2	4,8	3,4	3,0	2,8	2,6	2,4	-7,8
- кількості найманих працівників	18,9	8,8	7,6	6,9	6,6	6,2	7,2	-11,7

Аграрний сектор України є однією з головних галузей економіки країни, частка якої у ВВП держави в 2014 р. склала 21,7 відсотка. Достатньо суттєво зменшилась частка аграрного сектора в загальному обсязі валової доданої вартості у 2014 р. порівняно з 2000 р. на 5,4 відсотки.

Позитивною динамікою є збільшення цього показника порівняно з 2013 р. (на 1,6 відсотки). Також позитивною динамікою у 2014 р. порівняно з 2013 р. позначилась частка найманих працівників аграрного сектора на (1 відсоток). На жаль, у порівнянні з 2000 р. цей показник зменшився на 11,7 відсотка. Також негативною динамікою у 2014 р. порівняно з 2000 р. позначилась частка основних засобів аграрного сектора, що скоротилась на 7,8 відсотки.

Основними виробниками зернових та зернобобових культур є господарства Полтавської (7,9% загального валового збору), Вінницької (7,8%), Черкаської (7,2%), Київської (6,9%), Чернігівської (6,4%), Харківської та Хмельницької (по 5,9% у кожній) областей. Попри зменшення обсягів збору продукції зернових і зернобобових, їх експорт збільшився, зокрема експорт зерна зріс у 1,9 рази.

Якщо розглянути співвідношення між рослинництвом та тваринництвом по областях, то тваринництво переважає лише у Закарпатській та Івано-Франківській областях. В інших регіонах переважає рослинництво, що має найбільшу частку у Кіровоградській (78%), Херсонській (76%), Сумській (75%), Чернігівській (75%) областях. За останні п'ять років лише Херсонська область характеризується стабільним зростанням частки тваринництва у структурі валової продукції сільського господарства, у всіх інших вона має стійку тенденцію поступового зменшення.

В Україні суттєво знизився рівень технічного оснащення сільського господарства. Зазначимо, що підвищення обсягів виробництва у сільському господарстві взагалі, й у рослинництві і тваринництві окремо, чималою мірою зумовлене технічним забезпеченням виробничого процесу. Навантаження на один фізичний трактор і на зерновий комбайн суттєво зросло і перевищує нормативні показники майже вдвічі. Показники технічного потенціалу сільського господарства країни свідчать про матеріальне і моральне старіння техніки. Більшість техніки придбано до 1991 р., структура тракторного парку орієнтована на ДТ-75, МТЗ-80, в незначному обсязі – на більш енергоємні машини (табл. 2).

Така тенденція розвитку сільського господарства є негативним

явищем, оскільки позбавляє можливість забезпечувати населення найбільш висококалорійними, поживними і дуже цінними продуктами харчування. Головними причинами катастрофічного спаду виробництва продукції у тваринництві стали: руйнування кормовиробництва, висока ціна на корми, низька культура ведення тваринництва, збитковість галузі та інше. В умовах дестабілізації ринкового середовища під впливом негативного інфляційного чинника відбувається викривлення структури витрат на виробництво аграрної продукції в економіці України.

Таблиця 2 Парк основних видів техніки в сільському господарстві України (на кінець року), тис. шт

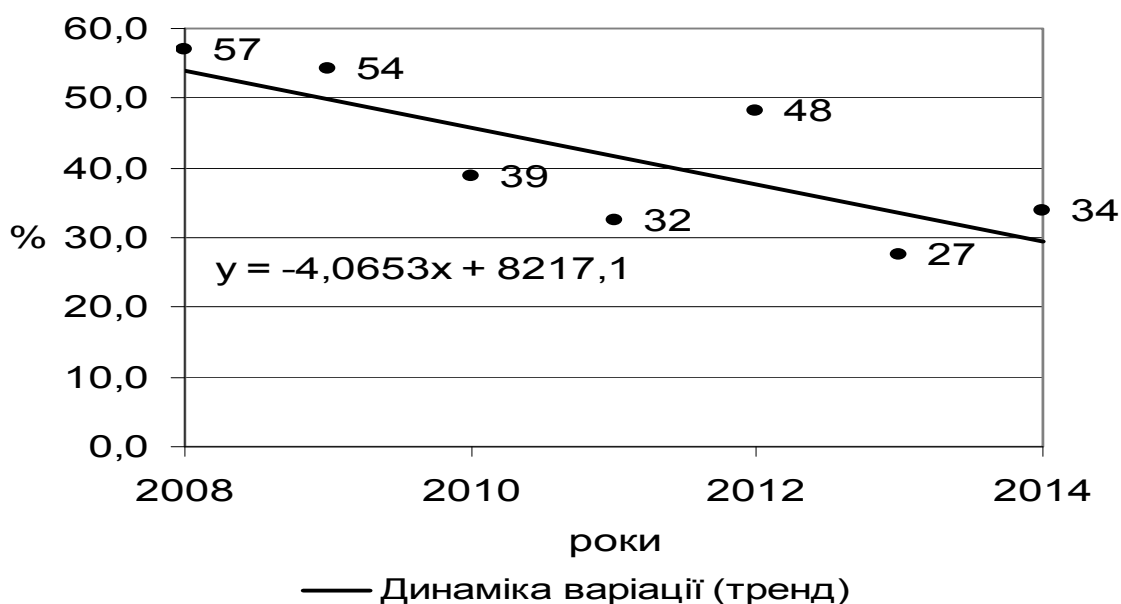
Види техніки	Роки									Відхилення (+,-) 2014 р. до 1991р.
	1991	1995	2000	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
Трактори	497,3	441,7	318,9	216,9	177,4	168,5	151,3	147,1	130,8	-366,5
Зерно-збиральні комбайни	105,2	85,9	65,2	47,2	39,1	36,8	32,8	32,1	27,2	-78
Кукурудзо-збиральні комбайни	15,3	12,0	7,9	4,8	3,2	2,9	2,5	2,3	1,8	-13,5
Картопле-збиральні комбайни	9,6	6,8	3,6	1,9	1,4	1,3	1,7	1,7	1,3	-8,3
Буряко-збиральні машини	19,8	18,3	13,0	8,5	5,8	5,1	4,2	3,8	2,7	-17,1
Льоно-збиральні комбайни	4,8	3,2	1,7	1,0	0,7	0,6	0,5	0,4	0,2	-4,6
Установки та агрегати для доїння корів	79,2	58,7	33,5	16,8	11,4	10,5	10,9	10,8	10,5	-68,7

Сучасний стан технічного забезпечення виробників сільськогосподарської продукції наблизився до критичної межі. Близько 80 % технічних засобів, що залишилися у господарствах, відпрацювали свій нормативний ресурс. Через зношеність і технічну несправність до 25 % їх

зовсім не використовуються. Зменшення кількості техніки та зниження рівня її технічної готовності спровокувало підвищення навантаження у 1,5-2 рази, що значно уповільнює терміни виконання робіт, порушує вимоги агротехніки і збільшує втрати врожаю.

У технічному забезпеченні рослинництва України спостерігається конвергенція щодо вирівнювання матеріальної бази територіальних складових аграрного сектора національної економіки.

Нами проаналізовано динаміку варіації по областях України забезпеченості тракторами (рис. 4) та зернозбиральними комбайнами, оскільки трактори використовують у технологічних процесах з вирощування усіх сільськогосподарських культур.

Рисунок 4 - Динаміка варіації забезпеченості тракторами сільськогосподарства України

Зокрема, за рівнянням регресії тренду варіації

$$y = -4,0653x + 8217,1 \quad (1)$$

щорічно розбіжність забезпеченості тракторами скорочується на 4 в.п., а

$$y = -3,652x + 7392,1 \quad (2)$$

зернозбиральними комбайнами – на 3,7 відсоткові пункти.

Це вказує на середню тенденцію зростання забезпеченості тракторами в рослинництві України, що навіть за кризових умов господарювання нарощує свої виробничі потужності та стає провідною, найбільш стійкою

галуззю національної економіки. Визначені тенденції акцентують, що технічне забезпечення вичерпує свої резерви та потребує доповнення досконаліми технологіями використання техніки, що, передусім, стосується Запорізької, Миколаївської, Сумської, Тернопільської, Харківської та Херсонської областей.

В роботі визначені чинники, що негативно впливають на інноваційний розвиток аграрного сектора: незадовільний фінансовий стан підприємств аграрного сектора; зниження рівня технічного та технологічного забезпечення; недосконалість існуючих державних програм і низький рівень державної підтримки модернізації аграрного сектора; відсутність механізмів мотивації праці щодо розроблення інновацій; непрозорі правила реалізації інноваційних продуктів; швидке насичення агропродовольчих ринків продукцією імпортного виробництва; недостатнє інформаційне забезпечення; низький рівень участі університетів, наукових закладів в інноваційному розвитку аграрного сектора.

Потреба використання сучасних методик оцінки інфраструктурних проектів галузевого значення і державно-приватного партнерства, оцінки наукових досягнень та прогресивних технологій визначають потребу в розробці підходів до економічної оцінки ефективності технологічної модернізації аграрного сектора національної економіки.

У четвертому розділі **“Концептуальні основи управління інноваційним розвитком аграрного сектора національної економіки”** запропоновано концептуальні засади прогнозування та індикативного планування системи управління інноваційним розвитком аграрного сектора; розроблено напрями економічного регулювання інноваційним розвитком аграрного сектора; сформульовано та науково обґрунтовано організаційний підхід формування інформаційно-аналітичної підсистеми управління інноваційним розвитком аграрного сектора; удосконалено інструменти фінансового регулювання розвитку аграрного сектора національної економіки.

Визначено, що однією з головних функцій системи управління інноваційним розвитком аграрного сектора є прогнозування і планування його техніко-економічного розвитку, що є досить актуальним і вагомим для забезпечення соціально-економічного розвитку аграрної економіки. У сформованій ринковій системі основною вимогою ефективного функціонування аграрного сектора є індикативне планування інноваційного розвитку, що забезпечує динамічне впровадження та освоєння інновацій і оптимізацію інвестицій. Прогнозування системи управління інноваційним

розвитком аграрного сектора враховує вимоги індикативного планування, але є самостійною формою передбачення і можливого кінцевого результату впровадження й освоєння інновацій за часом та інвестиціями. Отже, прогнозування та індикативне планування системи управління інноваційним розвитком аграрного сектора є досить актуальним і важливим для забезпечення соціально-економічного розвитку аграрної економіки.

Запропоновано основні напрями економічного регулювання інноваційним розвитком аграрного сектора, що полягають у:

- комплексному підході до економічного регулювання єдиного аграрного сектора країни на основі зональної спеціалізації, кооперації та інтеграції галузевих виробництв з метою забезпечення продовольчої безпеки країни;

- удосконаленні антимонопольного законодавства та політики аграрного протекціонізму з урахуванням глобалізації економіки, природних особливостей;

- зосередженні всіх функцій державного управління сільськогосподарським виробництвом в єдиному органі виконавчої влади з відповідними ієрархічними рівнями, відповідальному за розвиток аграрного виробництва, відштовхуючись від принципів співпідпорядкованості і субсидіарної відповідальності;

- розвитку координаційних відносин у системі управління аграрним виробництвом (між органами державного управління та сільськогосподарськими виробниками);

- чіткому виборі організаційно-правових форм об'єктів управління аграрним виробництвом, їх правової спроможності у використанні земельних та інформаційних ресурсів, бюджетних коштів і державних пільг;

- формуванні стратегії розвитку аграрного сектора на рівні країни на основі прогнозування та індикативного планування з урахуванням розвитку міжгалузевих, міжрегіональних і міжнародних зв'язків;

- чіткому визначенні комплексних довгострокових програм розвитку аграрного виробництва з урахуванням вищеназваної стратегії і відповідної інвестиційної політики;

- створенні системи державного квотування виробництва стратегічно важливих видів сільськогосподарської сировини і продукції;

- вдосконаленні системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для аграрного сектора національної економіки;

- формуванні експортного потенціалу і внутрішніх запасів стратегічно важливих видів аграрної сировини в країні на основі державних замовлень,

товарних інтервенцій та інших форм закупівель з метою ведення розширеного відтворення в аграрному секторі;

- регулюванні агропродовольчого ринку з метою більш повного забезпечення населення якісними вітчизняними продуктами харчування.

Зазначено, що ефективному розвитку аграрного сектора має сприяти взаємодія державних органів виконавчої влади з органами місцевого самоврядування, сільськогосподарськими й іншими організаціями, громадськими організаціями, а також сільським населенням. У відповідності до зазначеного це передбачає формування на засадах державно-приватного партнерства ефективної регуляторної системи, а саме: здійснення державного контролю; делегування питань регулювання аграрного ринку, агропродуктовим і галузевим об'єднанням та залучення їх до участі у реалізації державної аграрної політики; забезпечення скорочення регуляторного навантаження на аграрний сектор за рахунок максимального зменшення кількості ліцензій та дозволів.

Запропоновано основні заходи вдосконалення системи управління інноваційним розвитком аграрного сектора:

- виявлення і реалізація організаційних резервів: за рахунок розробки цілей самоорганізації, розвитку координаційних відносин у системі управління, раціоналізації організаційної структури управління;

- підвищення ефективності праці працівників управління: за рахунок вдосконалення мотивації праці; створення фондів підтримки сільськогосподарських менеджерів; удосконалення системи їх професійної підготовки та підвищення кваліфікації; забезпечення достовірною інформацією про стан і цілі вищих суб'єктів управління;

- удосконалення технічного рівня системи управління: за рахунок обладнання робочих місць менеджерів новітніми комп'ютерними системами та професійними програмами, засобами зв'язку.

Розглядаючи сформовану систему управління аграрним сектором національної економіки, слід враховувати: по-перше, потребу у створенні сучаснішої системи управління, що відповідає умовам ринкової економіки, яка ґрунтується на міжгалузевому або галузевому рівнях, в об'єднаннях, підприємствах та їх внутрішньогосподарських підрозділах; по-друге, необхідність формування відповідної системи забезпечення кадрами, здатними ефективно вирішувати проблеми, які стоять перед товаровиробниками, особливо в умовах кризи.

Для удосконалення системи управління інноваційним розвитком аграрного сектора економіки України потрібні масштабніші інтегровані

системи. У зв'язку з цим запропоновано формування “Концепції розвитку інформаційно-аналітичної підсистеми”. Така концепція припускає поетапне створення електронного урядування, що сприятиме побудові відкритого демократичного простору з можливістю управління і контролю у відкритому режимі (on-line) матеріальних та фінансових потоків.

Проблема оптимізації системи оподаткування сільськогосподарських товаровиробників в Україні в даний час вирішена не вповні. Через це податкова політика держави повинна бути спрямована на полегшення податкового навантаження на сільськогосподарських товаровиробників.

Аграрні товаровиробники користуються додатковими податковими пільгами порівняно з особами, зайнятими в інших галузях економіки. Основними винятками із загального порядку оподаткування є: спрощений порядок розрахунку податку і ведення бухгалтерської звітності. Наприклад, у Франції, Німеччині фермери з низьким рівнем доходів не зобов'язані вести ніякої бухгалтерії. Сума податку для них розраховується на основі кадастрового або сукупного доходу. В Німеччині крім відрахувань, що поширюються на всіх громадян країни, встановлено: спеціальні відрахування для осіб, які отримують доходи від сільського і лісового господарства; зменшення оподатковуваної бази (виплати до фонду соціального страхування, витрати на профосвіту, на виручку від продажу землі, обладнання або худоби та ін.); прискорений порядок амортизації основних засобів.

Зазначено, що величина податкових вилучень повинна відповідати загальноекономічній ситуації в країні. Застосування пільгової системи оподаткування для сільськогосподарських товаровиробників дозволить істотно знизити рівень податкового навантаження в цілому на аграрний сектор. Податкова політика держави в подальшому повинна бути спрямована на полегшення податкового навантаження.

За останні роки експорт, а також позитивне сальдо зовнішньої торгівлі продукції аграрного сектора значно зріс. У разі скасування спецрежиму ПДВ втрати експортного потенціалу аграрного сектора, за різними оцінками, становитимуть до 1,5 млрд. доларів щорічно. У макроекономічному аспекті це означає втрату валютного виторгу, що спровокує додатковий тиск на курс національної валюти. Тобто скасування пільгового режиму ПДВ негативно позначиться на торговому балансі та збільшить і без того нестабільну ситуацію на валютному ринку.

Встановлено, що розвиток аграрного сектора дозволить використовувати практично необмежені резерви зростання ВВП, забезпечуючи при цьому системний розвиток взаємопов'язаних галузей

усього аграрного сектора. При формуванні напрямів удосконалення оподаткування аграрних товаровиробників акцентовано на потребі урахування особливостей сільського господарства та забезпечення соціальних стандартів для аграрних працівників.

Визначено прозорі інструменти фінансового регулювання розвитку аграрного сектора національної економіки: полегшення податкового навантаження на сільськогосподарських товаровиробників; забезпечення соціальних стандартів для аграрних працівників; удосконалення системи адміністрування податків.

У п'ятому розділі **“Модель управління розвитком технологічної модернізації аграрного сектора національної економіки”** розвинуто напрями адаптації аграрного сектора до вимог ринку ЄС; обґрунтовано застосування підходу до управління процесом упровадження інноваційних технологій аграрного сектора; розроблено економіко-технологічну модель освоєння інноваційних технологій аграрного сектора національної економіки.

Відповідно до вимог ринку ЄС запропоновано напрями адаптації аграрного сектора, а саме:

- поліпшення загальних умов функціонування аграрного сектора національної економіки, особливо тваринництва, на основі: переходу кадрового забезпечення на якісно новий рівень, який відповідає потребам інноваційного розвитку аграрної економіки; підвищення фінансової стійкості всіх форм господарювання на селі;

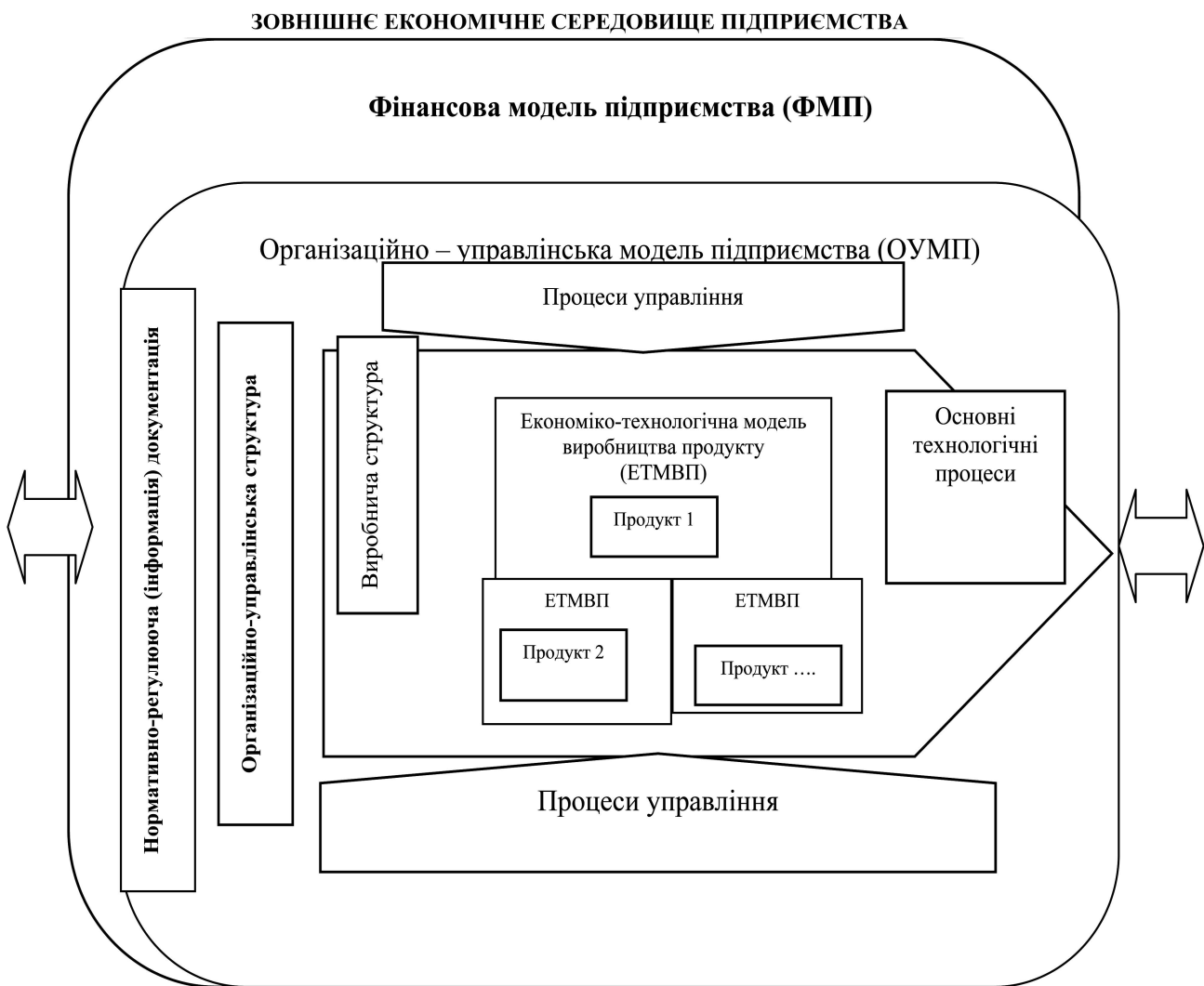
- створення умов сталого розвитку аграрного сектора, враховуючи: здійснення заходів щодо поліпшення демографічної ситуації у сільській місцевості та забезпечення зайнятості сільського населення, створення нових робочих місць, у тому числі шляхом розвитку альтернативної діяльності, а також щодо зниження бідності сільського населення; розвиток соціальної інфраструктури та інженерного облаштування села; поліпшення житлових умов сільського населення, підтримка комплексної компактної забудови та благоустрою сільських поселень; підвищення престижності сільськогосподарської праці; розвиток на селі місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства; збереження і поліпшення традиційних агроландшафтів;

- підвищення ефективності використання земельних ресурсів та їх відтворення на основі поліпшення ґрунтової родючості, застосування добрив відповідно оптимальним потребам внесення мінеральних добрив та розвитку ефективного обігу земель, створення умов для розширення посівних площ;

- розвиток аграрних технологій і підвищення конкурентоспроможності аграрного сектора національної економіки, включаючи: підвищення продуктивності праці на основі стимулювання до використання сучасних

технологій, удосконалення організації виробництва, а також організації праці та управління; забезпечення збільшення племінного тваринництва та підвищення продуктивності худоби до рівня, відповідно до аналогічного показника в європейських державах; розвиток інтенсивних технологій у рослинництві, підтримку елітного насінництва і різке підвищення врожайності основних культур.

Запропоновано економіко-технологічну модель освоєння інноваційних технологій аграрного сектора, де пропонується моделювати сільськогосподарський бізнес на п'яти рівнях: 1 - продуктовому, 2 - технологічному, 3 - виробничому, 4 - управлінському і 5 - фінансовому (рис. 5).

Рисунок 5 - Структурна схема економіко-технологічної моделі підприємства аграрного сектора в національній економіці

На першому і другому рівнях здійснюється вибір продуктів і розробляються економіко-технологічні моделі їх виробництва. На третьому

рівні розроблені економіко-технологічні моделі виробництва окремих видів продукції об'єднуються в єдину економіко-виробничу модель підприємства. Четвертий рівень моделювання передбачає розробку організаційно-управлінської моделі підприємства. На п'ятому рівні розробляється фінансова модель підприємства, яка забезпечує його взаємодію із зовнішнім економічним середовищем за рахунок організації вхідних і вихідних фінансових потоків. Фінансовий стан є підсумковим результатом роботи підприємства, тому фінансова модель повинна враховувати всі аспекти роботи господарства. Опис економіко-технологічної моделі підприємства аграрного сектора національної економіки зосереджено у таблиці 3.

Таблиця 3 Опис економіко-технологічної моделі підприємства аграрного сектора національної економіки

Рівні моделювання підприємства	Показники моделі
1	2
1. Продуктовий	1. Перелік випущених видів продукції 2. Ціни на випущені види продукції базисні і прогнозовані 3. Експертна оцінка стану і перспектив продуктових ринків.
2. Технологічний	1. Комплексний опис технологічних процесів 2. Середній рівень врожайності культур і продуктивності тварин 3. Показники стійкості урожайності та продуктивності 4. Питомі нормативи витрат матеріальних і трудових ресурсів на виробництво продукції в натуральному вираженні 5. Питомі прямі змінні базисні витрати на продукцію.
3. Виробничий	1. Середнорічні обсяги виробництва та реалізації окремих видів продукції, рівні товарності 2. Склад основних засобів підприємства 3. Натуральні показники інтенсивності та ефективності використання довгострокових матеріально-технічних ресурсів (техніки, будівель, споруд та обладнання) 4. Чисельність основних працівників підприємства 5. Загальні постійні базисні витрати підприємства на утримання основних засобів.
4. Управлінський 4.1. Організація управління	1. Схема процесів верхнього рівня (процесна модель підприємства) 2. Схема організаційної структури підприємства 3. Організаційна схема управління 4. Штати управлінського персоналу підприємства 5. Загальні базисні витрати на утримання управлінського персоналу.

Продовження таблиці 3

1	2
4.2. Організація збуту продукції	1. Організаційна (логістична) схема збуту продукції 2. Перелік основних організацій - споживачів продукції 3. Загальні постійні та змінні базисні витрати на процеси реалізації.
4.3. Організація постачання ресурсами	1. Організаційна (логістична) схема процесів постачання підприємства ресурсами 2. Перелік основних організацій - постачальників ресурсів 3. Загальні постійні та змінні базисні витрати на процеси постачання.
4.4. Управління персоналом	1. Опис системи підбору і оцінки персоналу 2. Перелік основних категорій працівників підприємства та вимог до них 3. Система організації оплати праці співробітників.
5. Фінансовий	1. Джерела фінансування основної та інвестиційної діяльності підприємства 2. Принципи роботи з дебіторами і кредиторами 3. Базисні основні фінансові показники- індикатори підприємства: - фінансового стану (бухгалтерський баланс); - ефективності (бюджет доходів і витрат); - платоспроможності (бюджет руху грошових коштів).

Доведено, що використання технології обробітку ґрунту та посіву за системою No-Till, скорочує металоємність в 11 разів порівняно з традиційною технологією. Для визначення економічної ефективності кожної технології розраховані бюджети вирощування трьох зернових культур: озимої пшениці, кукурудзи та ярового ячменю.

Зведені результати стосовно ефективності використання ресурсів за різними технологіями наведені у табл. 4. Дані свідчать, що найбільш затратною виявилась інтенсивна технологія, а найбільш прибутковою - No Till.

Успішний розвиток сільськогосподарського виробництва визначається наявністю і рівнем використання сукупності ресурсів - природних, матеріально-технічних і трудових.

Особливість сучасного етапу рішення окреслених завдань зі збільшення обсягів і підвищення ефективності аграрного виробництва здійснюється в умовах матеріально-технічної бази, що змінюється: приходять нова потужна, більш ефективна техніка, відбувається скорочення чисельності працівників і більш-менш стабільної (з тенденцією до деякого зменшення) площі продуктивних угідь. Тому інтенсивний розвиток сільського господарства шляхом підвищення ресурсовіддачі, продуктивності праці, ґрунтової родючості є об'єктивно зумовленим.

Таблиця 4 Ефективність використання різних технологій вирощування зернових культур (площа 100 га)

Культури	Технології	Витрати, тис. грн		Прибуток, тис. грн	Рівень рентабельності, %
		усього	у т.ч. праці		
Озима пшениця	Адаптивна	779,9	59,9	816,3	104,7
	Ресурсозберігаюча	1185,7	78,2	914,3	77,1
	Інтенсивна	1711,1	169,6	808,9	47,2
	No Till	820,8	41,5	1489,2	181,4
Кукурудза на зерно	Адаптивна	580,5	59,2	862,4	148,6
	Ресурсозберігаюча	837,3	71,1	995,7	118,9
	Інтенсивна	1343,8	72,4	996,2	74,1
	No Till	1173,5	63,2	1946,5	165,9
Ярий ячмінь	Адаптивна	644,8	43,7	391,2	60,7
	Ресурсозберігаюча	989,4	59,5	379,6	35,3
	Інтенсивна	1126,5	52,7	353,5	31,4
	No Till	481,3	29,1	813,7	169,1

Запропоновано вирішення проблеми економічно обґрунтованого ведення племінного і товарного свиначства в Україні, що базується на науковому і практичному обґрунтуванні маловитратних технологій виробництва свинини, яке принципово відрізняється від існуючих енерговитратних, біологічно неадаптованих, екологічно небезпечних технологій.

Маловитратна технологія виробництва продукції свиначства з використанням нормованої диференційованої годівлі та технологічного обладнання для однофазного вирощування свиней в цеху опоросу на глибокій довгонезмінній підстилці із соломи з піщаною основою в неопалюваних приміщеннях дозволяє:

– знизити у приміщеннях вміст аміаку в 13,5 раза, сірководню – у 15,9 рази і бактеріальну забрудненість майже у 2 рази порівняно з традиційною технологією;

- одержувати тверду фракцію екологічно безпечного гною для безпосереднього внесення після прибирання на поле як органічного добрива;
- створювати кращі гігієнічні умови роботи для обслуговуючого персоналу.

Отже, упровадження інноваційних технологій буде сприяти успішному розвитку аграрного сектора національної економіки України.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано нове розв'язання важливої науково-практичної проблеми-обґрунтування теоретичних і методологічних засад, розробка науково-практичних рекомендацій щодо управління інноваційним розвитком аграрного сектора національної економіки. Це дозволило сформулювати висновки теоретичного, методологічного і науково-практичного характеру.

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано нове вирішення важливої науково-практичної проблеми-обґрунтування теоретичних та методологічних засад, розробка науково-практичних рекомендацій щодо управління інноваційним розвитком аграрного сектора національної економіки. Це дозволило сформулювати висновки теоретичного, методологічного та науково-практичного характеру.

1. У процесі дослідження еволюції теорії управління інноваційним розвитком аграрного сектора національної економіки уточнено сутність основних понять, а саме: інновацій, інноваційний розвиток, управління інноваційним розвитком. Інноваціями визначено нові розробки і технології, що пов'язують із використанням землі, живих організмів та організацією їх упроваджень у виробництво, а також нормативні та методичні положення розвитку аграрного сектора. Під інноваційним розвитком слід розуміти процес скорочення часу на освоєння інновацій у виробництві та прискорення повернення інвестицій.

Доведено, що особливості управління інноваціями в аграрному секторі визначаються різними умовами і можливостями реалізації інновацій. Під управлінням інноваційним розвитком аграрного сектора національної економіки вбачаємо успішний розвиток соціальної і виробничої сфер на основі різноманітних інновацій, як ланцюга нововведень, що виробляють в національній економіці та реалізують в аграрному секторі.

2. Запропоновано класифікацію інновацій, що ґрунтується на врахуванні специфіки внутрішніх і зовнішніх взаємодій агровиробничої

системи. Класифікація інновацій залежить від їх взаємодії всередині та ззовні агровиробничої системи. Усередині системи такі інновації спрямовані на удосконалення взаємодій: людини і продукту, механізмів і середовищного компонента, людини і машини, людини і середовищного компонента. Ззовні системи такі інновації спрямовані на вдосконалення взаємодій: продукту і навколишнього середовища, середовищного компонента і навколишнього середовища, машини і навколишнього середовища, людини і довкілля.

3. У процесі дослідження методологічних основ управління інноваційним розвитком аграрного сектора національної економіки визначено протиріччя, які можливо вирішити за рахунок формування сценарного підходу до оцінки його інноваційного розвитку на основі неокласичної теорії та інтегрального підходу. Сценарний підхід забезпечить формування еволюційної концепції управління аграрним сектором на засадах макроекономічної динаміки в структурі, якої знаходяться елементи зовнішнього середовища: політика, екологія, культура.

4. Відповідно до сучасних умов функціонування аграрного сектора методологія ефективного управління повинна включати сукупність теоретико-методологічних і методичних положень, а також науково-практичних рекомендацій, що дозволяють об'єктивно оцінити ефективність системи управління аграрним сектором національної економіки. Аграрний сектор є сукупністю сільських соціально-територіальних систем, які об'єднують населення, природний і матеріально-речовий потенціал на певній території. Найважливішими системоутворюючими ознаками даного об'єднання є стійкі соціальні, економічні, духовно-ідеологічні (моральні) та екологічні зв'язки і відносини, що виділяють її в якості самостійної системи. Через це потрібно виділити три види ефективності при аналізі системи управління аграрним сектором національної економіки: технологічну, економічну і соціальну, що базуються на основоположних методологічних принципах управління, а саме: системному взаємозв'язку, соціальній пріоритетності, інституційній узгодженості, комплексності та безперервності.

5. Обґрунтовано методологічні положення оцінки зміни економічної системи на регулюючи впливи держави, що базуються на застосуванні імітаційного моделювання для прийняття рішень в умовах невизначеності, а також використанні основних принципів системного підходу до взаємозалежних економетричних моделей і засобів, перевірці адекватності моделі та її результатів, плануванні та проведенні експериментів, що забезпечить підвищення точності прогнозування показників розвитку

аграрного сектора національної економіки. Здійснена оцінка взаємозв'язків між системоутворюючими чинниками впливу на інноваційний розвиток аграрного сектора національної економіки. Розроблені методичні підходи дозволяють оцінити наслідки прийняття управлінських рішень в аграрному секторі національної економіки.

6. Функціонування та конкурентоспроможність аграрних підприємств країни тісно пов'язані з наявною матеріально-виробничою базою, технічними можливостями і підготовленими висококваліфікованими людськими ресурсами. За результатами проведеного аналізу встановлено, що у 2014 р. частка аграрного сектора економіки у загальному обсязі ВВП держави склала 21,7% (у 2013 р. - 18,5 відсотки). Однак рівня показників 2000 р. ще не досягнуто. Так, у 2014 р. частка аграрного сектора у загальному обсязі валової доданої вартості знизилася на 5,4 в.п., обсязі основних засобів виробництва на - 7,8 в.п., кількості найманих працівників на - 11,7 відсоткових пунктів. Це свідчить про негативні тенденції в аграрному секторі. Визначено, що для національної економіки України необхідним є забезпечення населення продовольством вітчизняного виробництва за рахунок впровадження інновацій в аграрний сектор економіки.

7. У сучасних умовах потрібні принципово нові концептуальні засади прогнозування та індикативного планування системи управління інноваційним розвитком аграрного сектора, що є надзвичайно важливими для забезпечення соціально - економічного розвитку України. Розробка адекватної системи прогнозування та індикативного планування інноваційного розвитку аграрного сектора потребує визначення місця аграрного сектора в національній економіці України, реального його техніко-економічного стану та оцінки ефективності впровадження ресурсозберігаючих технологій.

8. Визначено основні напрями економічного регулювання інноваційним розвитком аграрного сектора, що базується на єдності складових частин комплексного і системного підходу щодо вирішення соціально-економічних і організаційно-технічних завдань і передбачає: формування ефективної регуляторної системи на засадах державно-приватного партнерства; розвитку координаційних відносин у системі управління аграрним виробництвом; зменшення регуляторного навантаження на агробізнес; формування експортного потенціалу; ведення розширеного відтворення в аграрному секторі за рахунок інновацій.

9. Для інноваційного розвитку в аграрному секторі потрібні

організаційні заходи щодо активного залучення інвестицій, а також фінансового оздоровлення аграрних підприємств. Розв'язання цієї проблеми передбачає взаємодію державних органів з місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, сільськогосподарськими та іншими організаціями, громадськими організаціями, а також сільським населенням. Через це запропоновано організаційний підхід формування інформаційно-аналітичної підсистеми управління інноваційним розвитком аграрного сектора. Він передбачає формування електронного урядування, що сприятиме побудові демократичного простору з можливістю управління аграрним сектором України і контролю у відкритому режимі (on-line) матеріальних та фінансових потоків.

10. Запропоновано удосконалення інструментів фінансового регулювання аграрним сектором шляхом: створення прозорих інструментів системи оподаткування аграрного сектора залежно від його економічних особливостей та соціальної ролі, що передбачає полегшення податкового навантаження на сільськогосподарських товаровиробників; забезпечення соціальних стандартів для аграрних працівників; удосконалення системи адміністрування податків.

11. Обґрунтовано доцільність впровадження ресурсозберігаючих технологій здійснювати через технологічні інновації, а саме: зміни системи обробітку ґрунту в комплексі з удосконаленням технологій посіву та посилення системи захисту рослин. Відмова від оранки і планомірний перехід до нульового обробітку ґрунту дозволить поліпшити виробничо-економічні показники технологічної системи аграрних товаровиробників. Доведено, що використання технології обробітку ґрунту та посіву за системою No-Till скорочує металоємність в 11 разів у порівнянні з традиційною технологією. Обґрунтовано використання маловитратної технології виробництва продукції свинарства з використанням нормованої диференційованої годівлі та технологічного обладнання для однофазного вирощування свиней у цеху опоросу на глибокій довгонезмінній підстилці із соломи з піщаною основою в неопалюваних приміщеннях.

12. Розроблено економіко-технологічну модель освоєння інноваційних технологій аграрного сектора на п'яти рівнях: 1 - продуктовому, 2 - технологічному, 3 - виробничому, 4 - управлінському і 5 - фінансовому. На першому і другому рівнях здійснюється вибір продуктів і розробляються економіко-технологічні моделі їх виробництва. На третьому рівні розроблені економіко-технологічні моделі виробництва окремих видів продукції об'єднуються в єдину економіко - виробничу модель підприємства.

Четвертий рівень моделювання передбачає розробку організаційно-управлінської моделі підприємства. На п'ятому рівні розробляється фінансова модель підприємства, яка забезпечує його взаємодію із зовнішнім економічним середовищем за рахунок організації вхідних і вихідних фінансових потоків.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. Павлова Г. Є. Інноваційний розвиток аграрного сектора національної економіки: теоретичні засади, методологія, механізми управління. [монографія] / Г. Є. Павлова – Київ: ТОВ ДКС Центр, 2015. – 354 с. (19,7 др. арк.).

2. Павлова Г. Є. Проблеми та тенденції соціально-інноваційної політики сталого розвитку держава, регіонів, підприємств: колективна монографія / за заг. ред. К. Ф. Ковальчука. – Павлоград: АРТ СИНТЕЗ-Т, 2014. – С.113-121. *Особистий внесок автора: підрозділ “Мировой опыт государственной поддержки аграрного сектора экономики и возможность его адаптации в Украине” (0,58 др. арк.).*

3. Павлова Г. Є. Пріоритетні напрями регіональної політики в економічній сфері (економічне районування, стратегічне планування, інтелектуально-інноваційні системи, трудовий потенціал та розвиток сільських територій): колективна монографія. Т. 2. / за заг. ред. Т. О. Журавльової. – Павлоград: АРТ Синтез-Т, 2014. – С. 302-309. *Особистий внесок автора: підрозділ “Формування регіональних цільових комплексних програм розвитку аграрного сектора” (0,54 др. арк.).*

4. Павлова Г. Є. / Г. Є.Павлова // Системи прийняття рішень в економіці, техніці та організаційних сферах: від теорії до практики: колективна монографія. У 2 т. Т.1. /за заг. ред. Савчук Л. М. – Павлоград: АРТ Синтез-Т, 2014. – С.107-113. *Особистий внесок автора: підрозділ “Основные направления государственной поддержки аграрного сектора экономики в Украине” (0,57 др. арк.).*

5. Павлова Г. Є. Теоретичні основи інноваційного розвитку аграрного сектору економіки: стан, обліково-фінансове забезпечення та перспективи / І. П. Приходько, Г. Є.Павлова // Обліково-фінансове забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки України на інноваційній основі: колективна монографія / за заг. ред. Г. Є.Павлової та І. П. Приходька. – Дніпропетровськ: Герда, 2015. – С. 13-20, 302-310. *Особистий внесок автора: обґрунтування ролі фундаментальної науки, як однієї зі стратегічних складових розвитку всього суспільства на всіх рівнях (1,11 др. арк.)*

6. Pavlova G. Innovations as a factor of sustainable development of

business entities./ L. Kryuchko., G. Pavlova // The providing of sustainable development of agricultural sector for its innovative base: collective monograph / Science and Education Ltd (Registered in ENGLAND&WALES, Registered Number: 08878342) OFFICE 1, VELOCITY TOWER, 10 ST. MARY'S GATE, SHEFFIELD, S YORKSHIRE, ENGLAND, S1 4 LR. – 2015. – pp. 96-104. *Особистий внесок автора: визначено проблеми управління ефективністю інноваційного розвитку та можливі шляхи їх вирішення, а також приділено увагу питанню вдосконалення забезпечення державного регулювання інноваційною діяльністю (0,69 др. арк.)*

7. Павлова Г. Є. Інтеграція економічних та інформаційних процесів: сучасний стан і перспективи розвитку: колективна монографія / за заг. ред. Л. М. Савчук. – Дніпропетровськ: Герда, 2015. – С.180-187. *Особистий внесок автора: підрозділ “Інноваційний розвиток аграрного сектора України: концептуальні положення” (0,54 др. арк.).*

Статті в наукових фахових виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз:

8. Павлова Г. Є. Зарубіжний досвід переходу до інноваційного типу розвитку аграрного сектору національної економіки / Г. Є. Павлова // Ефективна економіка [Електронний ресурс]. – 2011. – № 5. – Режим доступу до журналу: <http://www.economy.nayka.com.ua>. **(включено до міжнародних наукометричних каталогів та баз даних: Index Copernicus, SIS, Google Scholar)** (0,65 др. арк.).

9. Павлова Г. Є. Розвиток теорії інновації в управлінні аграрним сектором національної економіки / Г. Є. Павлова // Ефективна економіка [Електронний ресурс]. – 2012. – № 9. – Режим доступу до журналу: <http://www.economy.nayka.com.ua>. **(включено до міжнародних наукометричних каталогів та баз даних: Index Copernicus, SIS, Google Scholar)** (0,68 др. арк.).

10. Павлова Г. Є. Теоретичні засади функціонування механізму управління економічним розвитком аграрного сектора економіки / Г. Є. Павлова // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – №8. – С.48-50. **(включено до міжнародних наукометричних каталогів та баз даних: Index Copernicus, SIS, Google Scholar)** (0,52 др. арк.).

11. Павлова Г. Є. Методи державного регулювання аграрного сектора економіки України / Г. Є. Павлова // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – №9. – С.47-49. **(включено до міжнародних наукометричних каталогів та баз даних: Index Copernicus, SIS, Google Scholar)** (0,53 др. арк.).

12. Павлова Г. Є. Сутність поняття державного регулювання аграрного сектора економіки / Г. Є. Павлова // Економіка та держава. – 2013. – №6. – С.17-18. **(включено до міжнародних наукометричних каталогів**

та баз даних: SIS, Google Scholar) (0,51 др. арк.).

13. Павлова Г.Є. Принципи сучасної системи державного регулювання аграрного сектора економіки / Г.Є. Павлова // Економіка та держава. – 2013. – №7. – С.34-36. **(включено до міжнародних наукометричних каталогів та баз даних: SIS, Google Scholar) (0,55 др. арк.).**

14. Павлова Г.Є. Державна підтримка як складова системи державного регулювання аграрного сектора економіки / Г.Є. Павлова // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – №11. – С.18-21. **(включено до міжнародних наукометричних каталогів та баз даних: Index Copernicus, SIS, Google Scholar) (0,58 др. арк.).**

15. Павлова Г.Є. Об'єктивна необхідність державного регулювання аграрного сектора економіки / Г.Є. Павлова // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – №15. – С.64-67. **(включено до міжнародних наукометричних каталогів та баз даних: Index Copernicus, SIS, Google Scholar) (0,62 др. арк.).**

16. Павлова Г.Є. Державне регулювання аграрного сектора економіки в умовах модернізації / Г.Є. Павлова // Агросвіт. – 2013. – №15. – С. 36-40. **(включено до міжнародних наукометричних каталогів та баз даних: Index Copernicus, SIS, Google Scholar) (0,64 др. арк.).**

17. Павлова Г.Є. Концептуальні положення державного регулювання аграрного сектора економіки / Г.Є. Павлова // Агросвіт. – 2013. – №16. – С. 20-23. **(включено до міжнародних наукометричних каталогів та баз даних: Index Copernicus, SIS, Google Scholar) (0,61 др. арк.).**

18. Павлова Г.Є. Методологія формування цілісної системи державного управління сільськогосподарським виробництвом / Г.Є. Павлова // Агросвіт. – 2013. – №23. – С. 3-5. **(включено до міжнародних наукометричних каталогів та баз даних: Index Copernicus, SIS, Google Scholar) (0,63 др. арк.).**

19. Павлова Г.Є. Критерії та фактори розвитку аграрного сектора економіки / Г.Є. Павлова // Агросвіт. – 2013. – №24. – С. 9-12. **(включено до міжнародних наукометричних каталогів та баз даних: Index Copernicus, SIS, Google Scholar) (0,53 др. арк.).**

20. Павлова Г.Є. Механізм взаємодії основних аспектів концепції стійкого розвитку аграрного сектора економіки / Г.Є. Павлова // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – №24. – С.25-27. **(включено до міжнародних наукометричних каталогів та баз даних: Index Copernicus, SIS, Google Scholar) (0,56 др. арк.).**

21. Павлова Г.Є. Удосконалення теоретичних засад технологічної модернізації аграрного сектору / Г.Є. Павлова // Інвестиції: практика та досвід. – 2014. – №14. – С. 15-18. **(включено до міжнародних наукометричних каталогів та баз даних: Index Copernicus, SIS, Google Scholar) (0,57 др. арк.).**

22. Павлова Г. Є. Особливості аграрного сектора в національній економіці / Г. Є. Павлова // Ефективна економіка [Електронний ресурс]. – 2014. – №2. – Режим доступу до журналу: <http://www.economy.nauka.com.ua>. **(включено до міжнародних наукометричних каталогів та баз даних: Index Copernicus, SIS, Google Scholar)** (0,61 др. арк.).

23. Павлова Г. Є. Напрями впровадження інноваційних ресурсозберігаючих технологій в аграрному секторі національної економіки / Г. Є. Павлова // Ефективна економіка [Електронний ресурс]. – 2014. – № 6. – Режим доступу до журналу : <http://www.economy.nauka.com.ua>. **(включено до міжнародних наукометричних каталогів та баз даних: Index Copernicus, SIS, Google Scholar)** (0,53 др. арк.).

24. Павлова Г. Є. Формування інноваційно орієнтованої системи управління аграрним сектором в національній економіці / Г.Є. Павлова // Ефективна економіка [Електронний ресурс]. – 2015. – № 3. – Режим доступу до журналу: <http://www.economy.nauka.com.ua>. **(включено до міжнародних наукометричних каталогів та баз даних: Index Copernicus, SIS, Google Scholar)** (0,58 др. арк.).

25. Павлова Г. Є. Методологічні основи дослідження управління інноваційним розвитком в аграрному секторі національної економіки / Г. Є. Павлова // Агросвіт. – 2015. – № 7. – С. 3-7. **(включено до міжнародних наукометричних каталогів та баз даних: Index Copernicus, SIS, Google Scholar)** (0,52 др. арк.).

26. Павлова Г. Є. Особливості формування управління інноваційними процесами аграрного сектору національної економіки / Г.Є. Павлова // Агросвіт. – 2015. – № 8. – С. 25-29. **(включено до міжнародних наукометричних каталогів та баз даних: Index Copernicus, SIS, Google Scholar)** (0,57 др. арк.).

27. Павлова Г. Є. Теоретичні основи еволюції розвитку аграрного сектору за рахунок використання інновацій в національній економіці України / Г. Є. Павлова // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – № 7. – С. 39-44. **(включено до міжнародних наукометричних каталогів та баз даних: Index Copernicus, SIS, Google Scholar)** (0,59 др. арк.).

28. Павлова Г. Є. Особливості переходу аграрного сектора національної економіки України на інноваційну основу господарювання / Г. Є. Павлова // Економіка та держава. – 2015. – № 5. – С. 47-50. **(включено до міжнародних наукометричних каталогів та баз даних: SIS, Google Scholar)** (0,52 др. арк.).

29. Павлова Г. Є. Застосування системного підходу до управління процесом впровадження інноваційних технологій в аграрний сектор національної економіки / Г. Є. Павлова // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – №8. – С. 45-50. **(включено до міжнародних наукометричних каталогів та баз даних: Index Copernicus, SIS, Google Scholar)** (0,51 др. арк.).

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав:

30. Pavlova G. Methods and principles in modern system of state regulation of agricultural sector in economy of Ukraine / G. Pavlova // Nauka i Studia. Ekonomiczne nauki. Państwowy Zarząd-2013. – №9 (77). – S. 35-42. (0,69 др. арк.).

31. Pavlova G. Necessity of conceptual principles of state regulation of agricultural sector in economy / G. Pavlova // Nauka i Studia. Ekonomiczne nauki. – 2013. – №31 (99). – S. 83-89. (0,68 др. арк.).

32. Pavlova G. System of criteria and factors in the development of the agrarian sector of economics and the mechanism of their interaction / G. Pavlova // Středoevropský věstník pro vědu a výzkum. Central European Journal for Science and Research. – 2014. – №2 (4). – S. 5-14. (0,69 др. арк.).

33. Павлова Г. Э. Методические подходы к стратегическому планированию производственных процессов в аграрном секторе / Г.Э. Павлова // Оралдын гылым жаршысы (Казакстан). Научно-теоретический и практический журнал. Серия: Экономические науки. – №10 (89). – 2014. – С.5-12. (0,70 др. арк.).

Праці, що додатково відображають результати дисертації

Препринти:

34. Павлова Г. Є. Теоретико-методологічні основи управління інноваційним розвитком аграрного сектору в національній економіці / Г. Є. Павлова // – [Препринт] – Дніпропетровськ, Видавець Біла К. О., 2015. – 44 с. (1,83 др. арк.)

35. Павлова Г. Є. Забезпечення модернізації механізмів системи управління інноваційним розвитком аграрного сектору національної економіки / Г. Є. Павлова // – [Препринт] – Дніпропетровськ, Видавець Біла К.О., 2015. – 48 с. (2,0 др. арк.)

36. Павлова Г.Є. Системні підходи до управління процесом впровадження інноваційних технологій в аграрний сектор національної економіки / Г. Є. Павлова // – [Препринт] – Дніпропетровськ, Видавець Біла К. О., 2015. – 50 с. (2,08 др. арк.)

Матеріали конференцій:

37. Павлова Г.Є. Особливості інноваційного процесу в аграрному секторі національної економіки / Г.Є.Павлова // Матеріали II міжн. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів і молодих учених [“Фінансово-економічні та інноваційні аспекти управління підприємством в умовах глобалізації світової економіки“], (Київ , 27 трав. 2010 р.) / відп. ред. К.А. Андрющенко. – Київ: МУФ, 2010. – С. 220-223. (0,25 др. арк.)

38. Павлова Г.Є. Удосконалення стратегії і тактики управління інноваційним розвитком аграрного сектору національної економіки / Г.Є.Павлова // Матеріали міжн. наук.-практ.конф. [“Забезпечення сталого

розвитку аграрного сектора економіки: проблеми, пріоритети, перспективи“], (Дніпропетровськ, 18 – 20 жовт. 2010 р.). – Т. 2 / відп.ред. Л.А. Запара. – Дніпропетровськ: ДДАУ, 2010. – С. 31-33. (0,22 др. арк.).

39. Павлова Г.Є. Основні цілі державної аграрної політики. / Г.Є.Павлова // Матеріали II міжн. наук.-практ. конф. [“Аграрна наука XXI століття: реалії та перспективи“], (Дніпропетровськ, 1 – 4 берез. 2011 р.). – Т. 3 / відп.ред. Л.А.Запара . – Дніпропетровськ: ДДАУ, 2011. – С.32-34. (0,24 др. арк.).

40. Павлова Г.Є. Інноваційний розвиток аграрних підприємств: стан та пріоритети / О.В. Гончаренко, Г.Є. Павлова // Матеріали II міжн. наук.-практ. конф. [“Аграрна наука XXI століття: реалії та перспективи“], (Дніпропетровськ, 28 лют. – 1 берез. 2012 р.). – Т. 1 / відп.ред. Л.А.Запара. – Дніпропетровськ: ДДАУ, 2012. – С. 40-41. *Особистий внесок автора: розробка сценаріїв інноваційного розвитку агросфери* (0,23 др. арк.).

41. Павлова Г.Є. Концепція управління інноваційним потенціалом підприємств / І.І. Вініченко, Г.Є.Павлова // Тези доповідей III міжн. наук.-практ. інтернет-конф. [“Забезпечення сталого розвитку аграрного сектора економіки: проблеми, пріоритети, перспективи“], (Дніпропетровськ, 30-31 жовт. 2012 р.) / відп. ред. Г.Є. Павлової та ін. – Дніпропетровськ: ТОВ „Квітка”, 2012. – С. 38-41. *Особистий внесок автора: визначення підходів до управління інноваційним розвитком агросфери* (0,22 др. арк.).

42. Павлова Г.Є. Напрями розвитку державного регулювання інвестиційної діяльності в аграрному секторі / Г.Є. Павлова // Матеріали XII міжн. наук. конф. молодих вчених, аспірантів і студентів [“Економіка, управління, фінанси: стан, проблеми та перспективи розвитку“], (Макіївка, 18-19 квіт., 2013 р.).– Ч.3.– Донецьк: ДонНАБА, 2013. – С. 60-63. (0,19 др. арк.).

43. Павлова Г.Є. Система методів державного регулювання аграрного сектора економіки / Г.Є. Павлова // Економічні проблеми модернізації та інвестиційно-інноваційного розвитку аграрних підприємств: зб. тез Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. молодих вчених і студентів, (Дніпропетровськ, 28-29 травня 2013 р.) – Дніпропетровськ: ДДАУ, 2013. – С.88-90. (0,18 др. рк.).

44. Павлова Г.Є. Класифікація принципів державного регулювання аграрного сектора економіки / Г.Є. Павлова // Матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф. [“Сталий розвиток територій: проблеми та шляхи вирішення“], (Дніпропетровськ, 1 жовт. 2013 р.) / за заг. ред. О.Ю. Бобровської. – Дніпропетровск: ДРІДУ НАДУ, 2013. – С. 55-57. (0,15 др. арк.)

45. Павлова Г.Є. Сучасне трактування сутності державного регулювання аграрного сектора економіки / Г.Є. Павлова // Матеріали VIII міжнар. наук.-практ. конференції [“Трансформаційні процеси в економіці держави та регіонів“], (Запоріжжя, 24-25 жовт. 2013 р.) – С.459-461. (0,17 др. арк.).

46. Павлова Г.Є. Державна підтримка в регулюванні аграрним сектором економіки / Г.Є. Павлова // Матеріали III всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. [“Сучасна економічна наука: теорія і практика“], (7-8 листоп. 2013 р.) – Полтава: ПолтНТУ, 2013. – С. 143-144. (0,23 др. арк.).

47. Павлова Г.Є. Державне регулювання аграрного сектору як складова системи регулювання економіки України / Г.Є. Павлова // Матеріали 9 міжнар. наук.-практ. конф. [“Achievement of high school“], (Sofia, Bulgaria, 17-25 November, 2013). – Том 11 / Sofia, Bulgaria: “Бял ГРАД-БГ“ ООД, 2013. – С. 17-18. (0,23 др. арк.).

48. Павлова Г.Є. Фінансові важелі макроекономічного розвитку аграрного сектору / Г.Є. Павлова // Матеріали п'ятої міжнар. наук.-практ. конф. [“Ринкова трансформація національної економіки: досягнення теорії та проблеми практики“], (Полтава, 21 листоп. 2013р.). – Полтава: РВВ ПДАА, 2013. – С.65-67. (0,24 др. арк.).

49. Павлова Г.Є. Сучасне трактування сутності державного регулювання аграрного сектору економіки / Г.Є. Павлова // Матеріали IV міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. [“Забезпечення сталого розвитку аграрного сектора економіки: проблеми, пріоритети, перспективи“] (Дніпропетровськ, 28-29 листоп. 2013 р.). – Т.2. – Дніпропетровськ: Видавничо-поліграфічний центр «Гарант СВ», 2013. – С. 58-60. (0,19 др. арк.).

50. Павлова Г.Є. Сучасна концепція державного регулювання аграрного сектора економіки / Г.Є. Павлова // Materialy IX mezinarodni vedecko-prakticka conference [“Vedecky prumysl evropskeho kontinentu - 2013“], (Prague, Czech Republic, 27.11.2013-05.12.2013). – Prague, Czech Republic: Publishing House “Education and Science“, 2013. – Dil 10. Ekonomicke vedy. – P. 6-8. (0,21 др. арк.).

51. Павлова Г.Є. Суть та необхідність критеріїв і факторів для стабільного розвитку аграрної сфери економіки / Г.Є. Павлова // Економіка і управління: проблеми науки та практики: зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., Дніпропетровськ, 12-13 груд. 2013 р. – Дніпропетровськ: ФОП Дрябязко С.І., 2013. – С.44-46. (0,14 др. арк.).

52. Павлова Г.Є. Еволюційний сценарій розвитку аграрної сфери економіки України / Г.Є. Павлова // Матеріали круглого столу, 19 грудня 2013 р. м. Київ, 2013. - С.17-18. (0,11 др. арк.).

53. Павлова Г.Є. Взаємодія аспектів стійкого розвитку аграрного сектора економіки / Г.Є. Павлова // Матеріали міжнар. наук.-практ. конф [“Економіка. Управління. Фінанси“], (Київ, 20 декаб. 2013 г.) / Київ: НИИЦ “Економіст-Київ“, 2013. – С.81-83. (0,20 др. арк.).

54. Павлова Г.Є. Цілісність системи державного управління аграрним сектором національної економіки / Г.Є. Павлова // Економіка і управління: виклики та перспективи: зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.,

Дніпропетровськ, 13-14 лютого 2014 р. – Дніпропетровськ: “ФОП Дрябязко С.І.”, 2014. – С.50-51. (0,24 др. арк.).

55. Павлова Г.Є. Підвищення ефективності державного регулювання аграрного сектора національної економіки з урахуванням впливу зовнішніх і внутрішніх чинників / Г.Є. Павлова // Актуальні питання економічних наук: зб. матеріалів III між нар. наук.-практ. конф., Донецьк, 14-15 лютого 2014 р. / Східноукраїнський інститут економіки та управління. – Донецьк: ГО “СІЕУ”, 2014. – С. 70-71. (0,16 др. арк.).

56. Павлова Г.Є. Роль державної підтримки в регулюванні аграрним сектором національної економіки України / Г.Є. Павлова // Трансформаційні зміни в соціально-економічних системах: виклики часу: зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф., Львів, 7 травня 2014 р. – Львів: “Ліана-М”, 2014. – С.47-50. (0,18 др. арк.).

57. Павлова Г.Є. Напрями стратегії розвитку аграрного сектору економіки / Г.Є. Павлова // Materials of the X International scientific and practical conference, “Trends of modern science-2014”, (Sheffield, England, May 30 - June7 2014). – Volume 2. –Economic science. Sheffield, England: Science and education LTD, 2014. – P. 16-19. (0,19 др. арк.).

58. Павлова Г.Є. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки. / Г.Є. Павлова // Матеріали 10 міжнар. наук.-практ. конф. [“Найновітє постиження на європейската наука - 2014“], (Sofia, Bulgaria, 17-25 юнєя 2014 г.) – Т. 5. – Икономики. Sofia, Bulgaria: “Бял ГРАД-БГ” ООД, 2014. – С. 31-35. (0,23 др. арк.).

59. Павлова Г.Є. Вплив світових інновацій на розвиток агропродовольчого сектора України / Г.Є. Павлова // Матеріали II міжвузівської наук.-практ. інтерн. конф. [“Економіка і фінанси: аналіз тенденцій та перспектив розвитку“], (Дніпропетровськ, 17 травня 2014 р.) – Т.1. – відп. ред. Н.І. Демчук –Дніпропетровськ: ДДАЕУ, 2014. – С. 10-17. (0,19 др. арк.).

60. Павлова Г.Є. Фінансові ризики в інноваційній діяльності підприємства / Л.І. Катан, Г.Є. Павлова // Матеріали міжнар.наук.-практ. конференції, присвяченої 90-річчю від дня народження Ф.Т. Моргуна [“Інноваційний менеджмент збалансованого (сталого) природного агровиробництва“], (Дніпропетровськ, 23-24 жовтня 2014 р.). – Дніпропетровськ: Вид-во «Свідлер А.Л.» – 2014. – С. 164-166. *Особистий внесок автора: розглянуто фінансове регулювання інноваційної діяльності в аграрному секторі* (0,26 др. арк.).

61. Павлова Г.Є. Соціально-економічні трансформації інноваційного забезпечення галузевого розвитку / Г.Є. Павлова // Матеріали 3-й междунар. науч.-практ. конф. [“Развитие форм и методов современного менеджмента в условиях глобализации“], (Петропавловск, 22-24.апр.2015г) – Т. 2. – Петропавловск: СКГУ им. М. Козыбаева, 2015. – С. 5-7. (0,24 др. арк.).

62. Pavlova G. Economic and mathematical analysis of agrarian market of

ukraine / N. Vasylieva, G.Pavlova // Матеріали VI міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. [“Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи“], (Дніпропетровськ, 29-30 жовт. 2015 р.): В 2 т. – Дніпропетровськ : Типографія “Стандарт“ (ПП Бойко В.В.), Т. 1. –2015– С. 3-4. *Особистий внесок автора: визначення основних факторів впливу на зміну рентабельності сільськогосподарських підприємств України (0,27 др. арк.).*

АНОТАЦІЯ

Павлова Г.Є. Управління інноваційним розвитком аграрного сектору національної економіки. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – Миколаївський національний аграрний університет, Миколаїв, 2016.

Дисертацію присвячено обґрунтуванню теоретичних та методологічних засад, розробці науково-практичних рекомендацій щодо управління інноваційним розвитком аграрного сектору національної економіки. Досліджено еволюцію теорії управління інноваційним розвитком аграрного сектору національної економіки. Розглянуто класифікацію інновацій залежно від специфіки внутрішніх і зовнішніх взаємодій агропродовольчої системи. Визначено методологічні основи дослідження управління інноваційним розвитком в аграрному секторі. Виявлено особливості формування управління ним в умовах переходу до інноваційного типу розвитку. Обґрунтовано методологічні підходи до формування моделі управління інноваційним розвитком аграрного сектору національної економіки. Визначено місце аграрного сектору в національній економіці України. Здійснено аналіз використання основних складових ресурсного потенціалу. Досліджено чинники, що негативно впливають на інноваційний розвиток аграрного сектору. Запропоновано концептуальні засади прогнозування та індикативного планування системи управління інноваційним розвитком аграрного сектору. Розроблено напрями економічного регулювання інноваційним розвитком аграрного сектору. Сформульовано та науково обґрунтовано організаційний підхід формування інформаційно-аналітичної підсистеми управління інноваційним розвитком аграрного сектору. Удосконалено інструменти фінансового регулювання розвитку аграрного сектору національної економіки. Розвинуто напрями адаптації аграрного сектору до вимог ринку ЄС. Обґрунтовано застосування підходу до управління процесом упровадження інноваційних технологій аграрного сектору. Розроблено економіко-технологічну модель освоєння

інноваційних технологій аграрного сектора національної економіки.

Ключові слова: інновації, аграрний сектор, національна економіка інноваційний розвиток, управління інноваційним розвитком, моделювання інноваційного розвитку, інноваційні ресурсозберігаючі технології.

АННОТАЦІЯ

Павлова Г.Е. Управление инновационным развитием аграрного сектора национальной экономики. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук по специальности 08.00.03 – экономика и управление национальным хозяйством. – Николаевский государственный аграрный университет, Николаев, 2016.

Диссертация посвящена обоснованию теоретических и методологических основ, разработке научно-практических рекомендаций по управлению инновационным развитием аграрного сектора национальной экономики. Уточнена сущность основных понятий, а именно: инновации, инновационное развитие, управление инновационным развитием, путем исследования эволюции теории управления инновационным развитием аграрного сектора национальной экономики. Инновациями определены новые разработки и технологии, которые связаны с использованием земли, живых организмов, а также организацией их внедрений в производство, кроме того нормативные и методические положения по развитию аграрного сектора. Под инновационным развитием следует понимать процесс сокращения времени на освоение инноваций в производстве и ускорение возврата инвестиций. Доказано, что особенности управления инновациями в аграрном секторе определяются разными условиями и возможностями реализации инноваций. Под управлением инновационным развитием аграрного сектора национальной экономики определено развитие социальной и производственной сфер на базе разнообразных инноваций, как цепь нововведений, что производится в национальной экономике и реализуется в аграрном секторе. Предложена классификация инноваций, которая основывается на учете специфики внутренних и внешних взаимодействий агропроизводственной системы. Внутри системы такие инновации направлены на совершенствование взаимодействий: человека и продукта, механизмов и компонента окружающей среды, человека и машины, человека и компонента. Извне системы такие инновации направлены на совершенствование взаимодействий: продукта и окружающей среды, компонента и окружающей среды, машины и окружающей среды, человека и окружающей среды. В процессе исследования методологических основ управления инновационным развитием аграрного сектора национальной экономики определены противоречия, возникающие в аграрном секторе экономики, которые возможно решить за счет формирования сценарного подхода к оценке инновационного развития

аграрного сектора на основе неоклассической теории и интегрального подхода. Обоснованы методологические положения оценки изменения экономической системы на регулирующие воздействия государства, базирующиеся на применении имитационного моделирования для принятия решений в условиях неопределенности. Осуществлена оценка взаимосвязей между системообразующими факторами влияния на инновационное развитие аграрного сектора национальной экономики. Разработанные методические подходы позволяют оценить последствия принятия управленческих решений в аграрном секторе национальной экономики. Определено, что для национальной экономики Украины необходимым является обеспечение населения продовольствием отечественного производства за счет внедрения инноваций в аграрный сектор экономики. В современных условиях нужны принципиально новые концептуальные основы прогнозирования и индикативного планирования системы управления инновационным развитием аграрного сектора, которые являются значимыми для обеспечения социально-экономического развития Украины. Определены основные направления экономического регулирования инновационным развитием аграрного сектора, основанных на единстве составных частей комплексного и системного подхода к решению социально-экономических и организационно-технических задач. Предложен организационный подход к формированию информационно-аналитической подсистемы управления инновационным развитием аграрного сектора. Он предусматривает формирование электронного управления, что будет способствовать построению демократического пространства с возможностью управления аграрным сектором Украины и контроля в открытом режиме (on-line) материальных и финансовых потоков. Предложено усовершенствование инструментов финансового регулирования аграрным сектором путем: создания прозрачных инструментов системы налогообложения аграрного сектора в зависимости от его экономических особенностей и социальной роли, предусматривающее облегчение налоговой нагрузки на сельскохозяйственных товаропроизводителей; обеспечение социальных стандартов для аграрных работников; совершенствование системы администрирования налогов. Предложено внедрение ресурсосберегающих технологий осуществлять за счет технологических инноваций, а именно: изменения системы обработки почвы в комплексе с усовершенствованием технологий посева и усиления системы защиты растений. Отказ от вспашки и планомерный переход к нулевой обработке почвы позволит улучшить производственно-экономические показатели технологической системы аграрных товаропроизводителей. Доказано, что использование технологии обработки почвы и посева по системе No-Till сокращает металлоемкость в 11 раз по сравнению с традиционной технологией. Обосновано использование менее затратной технологии производства продукции свиноводства с использованием нормированного

дифференцированного кормления и технологического оборудования для однофазного выращивания свиней в цехе опороса на глубокой долго не меняющей подстилке из соломы с песчаной основой в не отапливаемых помещениях. Разработана экономико-технологическую модель освоения инновационных технологий аграрного сектора на пяти уровнях: 1 – продуктовым, 2 – технологический, 3 – производственным, 4 – управленческом и 5 – финансовом. На первом и втором уровнях осуществляется выбор продуктов и разрабатываются экономико-технологические модели их производства. На третьем уровне разработаны экономико-технологические модели производства отдельных видов продукции объединяются в единую экономико-производственную модель предприятия. Четвертый уровень моделирования предполагает разработку организационно-управленческой модели предприятия. На пятом уровне разрабатывается финансовая модель предприятия, которая обеспечивает его взаимодействие с внешней экономической средой за счет организации входных и выходных финансовых потоков.

Ключевые слова: инновации, аграрный сектор, национальная экономика, инновационное развитие, управление инновационным развитием, моделирование инновационного развития, инновационные ресурсосберегающие технологии.

SUMMARY

Pavlova G.Ye. Innovative development management of agricultural sector of the national economy. – Manuscript.

The dissertation thesis for the scientific degree of the Doctor of Economic Sciences in Specialty 08.00.03 – Economics and National Economy Management. – Mykolayiv State Agrarian University, Mykolayiv, 2016.

The thesis is devoted to substantiation of theoretical and methodological foundations, developing of scientific and practical recommendations for the of innovative development management of agricultural sector of the national economy. The evolution of management theory of innovative development of agricultural sector of the national economy is examined. The classification of innovations, depending on the internal and external interactions specifics of agro-industrial system is considered. Methodological bases of innovative development management research in agricultural sector are determined. The features of agricultural sector formation during the transition to innovative type of development are estimated. The methodological approaches to forming a model of innovative development management of agricultural sector of the national economy are substantiated. It is defined the place of agricultural sector in the national economy of Ukraine. It is made the analysis of the main components use of resource potential. The factors that negatively affect on innovative development

of the agricultural sector are investigated. The conceptual bases of prediction and indicative planning of management system of innovative development of the agrarian sector are proposed. The directions of economic regulation of innovative development of the agricultural sector are made. The organizational approach to information and analytical subsystem formation of innovative development management of agrarian sector is formulated and scientifically substantiated. The tools of financial regulation of agricultural sector of the national economy development are improved. The directions of agrarian sector adaptation to the requirements of the EU market are developed. The application of the approach to managing the implementation process of innovative technologies of agrarian sector is substantiated. The economic and technological model of innovative technologies development of agricultural sector of the national economy is made.

Keywords: innovations, agrarian sector, national economy, innovative development, innovative development management, innovation development modeling, innovative energy saving technologies.

Підписано до друку 26.04.2016 р. Формат 60 x 84/16.
Папір офс. Гарнітура Times New Roman. Друк-різографія.
Ум.-друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Зам. № 2604-2.

Віддруковано з оригінал-макета у видавництві «ДКС центр»
04073, м. Київ, Куренівський провулок, 17, т/ф (044) 537-14-34